

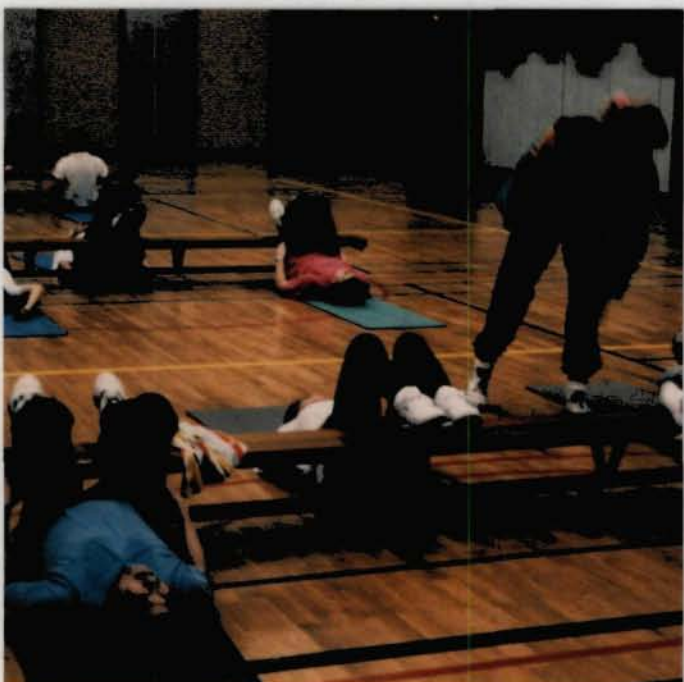

Beleidsnota

SPORT, RECREATIE EN TOERISME

**Een visie op de vrije tijd
in Amsterdam-Noord
voor de jaren 1992 - 1996**

stadsdeel amsterdam-noord

Beleidsnota Sport, Recreatie en Toerisme

**Een visie op de vrije tijd
in Amsterdam-Noord
voor de jaren 1992-1996**

**Deze beleidsnota is vastgesteld door de stadsdeelraad
van Amsterdam-Noord op 2 september 1992.**

**De tekst van deze nota is voorbereid door de
Afdeling Sport en Recreatie van stadsdeel
Amsterdam-Noord en Van Dijk, Van Someren en
Partners te Amsterdam.**

Inhoudsopgave

pagina

Samenvatting

1	Inleiding	1
2	Amsterdam-Noord in breder perspectief	3
2.1	Algemeen	3
2.2	Demografische ontwikkelingen	3
2.3	Sociaal-culturele en sociaal-economische ontwikkelingen	3
2.4	Ruimtelijke ontwikkelingen	4
2.5	Voorzieningenaanbod	5
2.6	Conclusie	5
3	Doelstelling en uitgangspunten	7
3.1	Algemeen	7
3.2	Beleidsvereinkomst 1990-1994	7
3.3	Doelstellingen en uitgangspunten	7
4	Vrijtijdsbesteding	9
4.1	Algemeen	9
4.2	Sportbeoefening	9
4.3	Recreatiepatronen	11
4.4	Toeristische ontwikkelingen	14
4.5	Conclusie	15
5	Sport	17
5.1	Algemeen	17
5.2	Ongebonden sport	17
5.2.1	Ongeorganiseerde activiteiten	17
5.2.2	Sportbuurtwerk	17
5.2.3	Schoolsport	18
5.2.4	Speeltuinen en buurthuizen	18
5.2.5	Bedrijfssport	19
5.3	Verenigingssport	19
5.4	Accommodaties	21
5.4.1	Algemeen	21
5.4.2	Buitensportaccommodaties	21
5.4.3	Binnensportaccommodaties	22
5.4.4	Zwemaccommodaties	23
5.4.5	Watersportaccommodaties	23
5.5	Hoofdlijnen voor het sportbeleid	24
6	Openluchtrecreatie	27
6.1	Algemeen	27
6.2	Recreatie in de woonwijken	27
6.3	Bovenwijkse recreatievoorzieningen	29
6.3.1	Bovenwijkse speelvoorzieningen	29
6.3.2	Bovenwijkse parken	29

Vervolg inhoudsopgave

	pagina
6.3.3 Recreatieve routes	30
6.3.4 Volkstuinparken	30
6.3.5 Water- en oeverrecreatie	31
6.4 Recreatie aan de rand en buiten het stadsdeel	31
6.5 Hoofdpijnen voor het recreatiebeleid	32
7 Toerisme	35
7.1 Algemeen	35
7.2 Toeristisch vermaak	35
7.3 Toeristisch vervoer	36
7.4 Toeristisch verblijf	36
7.5 Hoofdpijnen voor het toeristisch beleid	37
8 Beleidsinstrumenten	39
8.1 Algemeen	39
8.2 Organisatie en coördinatie	39
8.3 Voorlichting en informatie	41
8.4 Onderzoek	41
8.5 Financiën	42
9 Actieprogramma	45
Literatuur	47
Bijlagen	49
1 Leefijdsopbouw en -ontwikkeling in Amsterdam-Noord	
2 Voorzieningen in beheer bij de afdeling Sport en Recreatie	
3 Sportverenigingen in Amsterdam-Noord	
4 Specificatie sportvelden op sportaccommodaties in Amsterdam-Noord	
5 Formatie-ontwikkeling afdeling Sport en Recreatie 1987-1995	
6 Begroting 1992 van de afdeling Sport en Recreatie	
7 Gewenste investeringen en kapitaalslasten 1992-1995	
8 Meerjarig kostenoverzicht voor het Landschap Waterland	
9 Financieel overzicht afdeling Sport en Recreatie 1987-1995	

Samenvatting

In deze beleidsnota Sport, Recreatie en Toerisme wordt een samenhangend en richtinggevend beleidskader gepresenteerd met betrekking tot de vrije tijd in Amsterdam-Noord. Deze nota richt zich met name op de eerste helft van de jaren negentig (1992-1996).

Het toekomstig beleid op de bovengenoemde terreinen wordt niet alleen beïnvloed door trends en ontwikkelingen met betrekking tot de vrije tijd, maar ook door allerlei maatschappelijke en ruimtelijke veranderingen binnen stadsdeel Noord. Na een algemene inleiding (hoofdstuk 1) wordt in het tweede hoofdstuk van deze beleidsnota een schets gegeven van de te verwachten **demografische, sociaal-culturele, sociaal-economische en ruimtelijke ontwikkelingen**. Hieruit blijkt dat het inwonertal van Amsterdam-Noord tot het jaar 2000 verder zal toenemen, waarbij vooral een aanwas van de jongste leeftijdsgroepen en de middengroepen verwacht wordt. Niet alleen de omvang, maar ook de samenstelling van de bevolking zal veranderen door een toename van het aantal stedelijke huishoudens en etnische groeperingen. Over het algemeen wordt verwacht dat de totale hoeveelheid vrije tijd tot het jaar 2000 voor de meeste bevolkingsgroepen ongeveer gelijk zal blijven, hoewel dit voor specifieke subgroepen anders kan liggen.

Binnen Amsterdam-Noord is in algemene zin sprake van een relatief **hoogwaardig en gedifferentieerd voorzieningenniveau**. De behoefte aan allerlei voorzieningen is echter geen onveranderlijk gegeven, zodat het noodzakelijk blijft om de aard en omvang regelmatig te toetsen aan maatschappelijke trends en ontwikkelingen. De ruimtelijke ontwikkelingen binnen het stadsdeel worden in hoofdzaak gekenmerkt door een versterking van de infrastructurele relaties met de directe omgeving en een ruimtelijke verdichting van het stedelijk gebied. Vanuit het perspectief van sport en recreatie zullen dergelijke ingrepen echter niet ten koste mogen gaan van het relatief groene karakter van het stadsdeel en de mogelijkheden voor recreatief medegebruik van de openbare ruimte.

Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de doelstellingen en uitgangspunten van het beleid weergegeven. De hoofddoelstelling van het vrijetijdsbeleid is als volgt geformuleerd: **"Het verbeteren van de kwaliteit van het bestaan voor de mensen, die in Amsterdam-Noord wonen, werken en tijdelijk verblijven door het verhogen van de recreatieve gebruiks- en belevingswaarde van de openbare ruimte in de verschillende wijken en het realiseren dan wel in stand houden van een op de (potentiële) gebruikers afgestemd aanbod van vrijetijdsvoorzieningen"**.

In hoofdstuk 4 worden de ontwikkelingen in de vrijetijdspatronen en het gebruik van specifieke voorzieningen beschreven. Hierbij wordt enerzijds inzicht gegeven in de meer algemene **trends in de vrijetijdsbesteding** en anderzijds een aantal gegevens gepresenteerd met betrekking tot de situatie in Amsterdam-Noord. Uit dit hoofdstuk blijkt dat het gevoerde beleid tot nog toe op diverse terreinen tot positieve resultaten heeft geleid. Er wordt echter tevens aangegeven dat het wenselijk is om nader aandacht te besteden aan de mogelijkheden die er in Amsterdam-Noord zijn voor verdere ontwikkeling van de sportdeelname en de toeristisch-recreatieve potenties.

Vervolgens wordt er in afzonderlijke hoofdstukken van de beleidsnota aandacht besteed aan het beleid met betrekking tot sport, recreatie en toerisme.

Met betrekking tot het **sportbeleid** (hoofdstuk 5) worden de volgende hoofdlijnen uitgezet:

- Het bevorderen van een gedifferentieerd sportaanbod.
- Het in stand houden dan wel realiseren van een goed gespreid aanbod van laagdrempelige sportvoorzieningen in de verschillende woonwijken.
- Het verder uitbouwen van de informatie- en ondersteuningstaak van het sport-servicebureau.
- Het stimuleren van topsportontwikkeling en het (mede-)organiseren van topsport-evenementen.
- Het streven naar ontwikkeling van een hoogwaardig, multifunctioneel sport-centrum op een goed bereikbare locatie, bij voorkeur in het centrale middengebied.
- Het doorvoeren van een gedifferentieerd tarievenstelsel, waarbij een relatie wordt gelegd tussen het maatschappelijk en financieel rendement.

Binnen het **recreatiebeleid** (hoofdstuk 6) zal in de komende jaren met name aandacht worden besteed aan:

- Het vergroten van de mogelijkheden voor recreatief (mede-)gebruik van de openbare ruimte,
- Het optimaliseren van het gebruik van de bovenwijkse groenvoorzieningen door aanpassingen met betrekking tot inrichting, beheer en onderhoud.
- Het realiseren van voorzieningen voor intensieve recreatie aan de stadsrand (Buikslotermeerpark, Noorder IJ-plas en Kinselmeer).
- Het verder ontwikkelen van de recreatieve geleidingszones en groene routes, die een verbinding vormen tussen de woonwijken en de stadsrand.

Met betrekking tot het **toerisme** (hoofdstuk 7) zijn in deze beleidsnota enkele stimulerende aanzetten gegeven om te komen tot een nadere verkenning van de toeristisch-recreatieve potenties van Amsterdam-Noord:

- Met betrekking tot het toeristisch verblijf wordt geconcludeerd dat er goede mogelijkheden bestaan om het aantal overnachtingen in hotels en op de camping in de komende jaren verder uit te breiden. Daarvoor zal echter een verdere uitbreiding van de verblijfs capaciteit noodzakelijk zijn.
- Verder wordt geconstateerd dat de toeristische aantrekkingskracht van Amsterdam-Noord in belangrijke mate verhoogd is door verbetering van de bereikbaarheid van het stadsdeel.
- Tenslotte wordt geconstateerd dat het ontbreken van een toeristisch-recreatieve trekpleister in Amsterdam-Noord in dit kader een belangrijk knelpunt vormt. Het versterken van de toeristisch-recreatieve functie van Amsterdam-Noord zal een sterke en samenhangende impuls vereisen. Er wordt in deze beleidsnota dan ook voorgesteld om een realistische visie te ontwikkelen op het toeristisch product binnen Amsterdam-Noord en de te verwachten spin-off op het maatschappelijk en economisch functioneren binnen stadsdeel Noord.

De beleidsnota wordt afgesloten met een beschrijving van het **beleids-instrumentarium**, dat kan worden aangewend om in te spelen op de beschreven ontwikkelingen en sturing te geven aan de gepresenteerde beleidsvoornemens (hoofdstuk 8). Het gaat hierbij met name om de instrumenten met betrekking tot organisatie/coördinatie, voorlichting/informatie, onderzoek en financiering. In het laatste hoofdstuk wordt een actieprogramma weergegeven voor de periode 1992-1996.

1 Inleiding

Op het terrein van de vrije tijd hebben zich in de afgelopen jaren aanzienlijke verschuivingen voorgedaan. Zo is er voor bepaalde bevolkingsgroepen sprake van een sterke toename van de hoeveelheid vrije tijd. Voor een deel van deze mensen gaat het om een bewuste en individuele keuze om de arbeidstijd te verkorten of het arbeidsproces eerder te beëindigen. Een ander deel wordt hiermee ongewild geconfronteerd als gevolg van werkloosheid of arbeidsongeschiktheid. In tegenstelling tot eerdere verwachtingen zijn er echter ook groepen mensen, waarvoor de vrije tijd in de afgelopen jaren niet of nauwelijks is toegenomen. Naast deze kwantitatieve ontwikkelingen zijn er ook kwalitatieve veranderingen te constateren. Het optreden van nieuwe trends in de vrijetijdsbesteding en de verbreding van het aanbod op de vrijetijdsmarkt hebben in het afgelopen decennium dan ook geleid tot een sterke differentiatie in het vrijetijdsgedrag. Deze tendens wordt bovendien beïnvloed door onder andere demografische verschuivingen, sociaal-culturele en economische veranderingen en ruimtelijke ontwikkelingen in Amsterdam-Noord.

Gedurende de afgelopen jaren is vanuit het stadsdeel Noord actief ingespeeld op allerlei ontwikkelingen, die zich op het terrein van de vrije tijd hebben voorgedaan. Tevens is echter de noodzaak onderkend om **een integrale visie met betrekking tot de vrije tijd** te ontwikkelen, die in de komende jaren als richtinggevend beleidskader kan worden gehanteerd. Tegen deze achtergrond is in het bedrijfsplan voor 1991 aangekondigd om een beleidsnota Sport, Recreatie en Toerisme voor te bereiden. Aangezien het vrijetijdsbeleid sterk beïnvloed wordt door allerlei maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen, is besloten de voorliggende nota te richten op **de eerste helft van de jaren negentig (1992-1996)**. De verwachting is niet dat het beleid na deze periode drastisch gewijzigd zal moeten worden, maar wel dat het wenselijk is om tegen die tijd een herijking van het gevoerde beleid te laten plaatsvinden.

Vanuit het perspectief van de vrije tijd worden in deze beleidsnota de terreinen sport, recreatie en toerisme in hun onderlinge samenhang beschreven. Het hoofddaccent is gelegd bij sportbeoefening en bewegingsrecreatie voor de mensen, die in Amsterdam-Noord wonen, werken en (tijdelijk) verblijven. Ten aanzien van een aantal aspecten is bovendien een aanzet gegeven tot nadere beleidsontwikkeling op aanverwante terreinen. Uiteraard zal dit afstemming en samenwerking tussen diverse beleidssectoren binnen de stadsdeelorganisatie en met het particulier initiatief vereisen.

In de afgelopen jaren heeft het **sportbeleid** actief ingespeeld op allerlei ontwikkelingen, die enerzijds als algemene trends in de vrijetijdsbesteding kunnen worden beschouwd en anderzijds kenmerkend zijn voor de specifieke situatie binnen Amsterdam-Noord. In de eerder verschenen deelnota's is hieraan reeds aandacht besteed. Uitgaande van recente ontwikkelingen en toekomstverwachtingen wordt in deze beleidsnota de samenhang en structuur van het sportbeleid in al haar facetten nader in kaart gebracht.

Aan de beleidsontwikkeling met betrekking tot **openluchtrecreatie** in Amsterdam-Noord is tot nog toe minder gestructureerd aandacht besteed. Gezien het belang van een dergelijk beleid voor het instandhouden dan wel bevorderen van de leef-

baarheid van de wijken en het verhogen van de kwaliteit van openbare ruimte en voorzieningen, zal dit in de komende jaren meer aandacht vereisen. In de lijn van deze beleidsnota worden bovendien specifieke nota's ontwikkeld met betrekking tot de Kwaliteit van de Openbare Ruimte, de Speelruimte in Noord en het Groen-beheer. In hun onderlinge samenhang kunnen deze nota's een bijdrage leveren aan de actualisering van het Basisplan voor Amsterdam-Noord, waarin de ruimtelijke en economische ontwikkelingen voor de komende jaren worden beschreven.

Het **toeristisch beleid** van het stadsdeel Noord staat feitelijk nog in de kinderschoenen. Hoewel de noodzaak wordt ingezien om in de toekomst actief op de toeristische markt in te spelen, zijn in deze richting tot nog toe nauwelijks beleidsmatige initiatieven ontplooid. In deze beleidsnota wordt hiertoe **vanuit het perspectief van sport en bewegingsrecreatie** een aantal stimulerende aanzetten gegeven. Daarnaast bevat deze nota een inventarisatie met betrekking tot algemene ontwikkelingen binnen de toeristische markt. Het is wenselijk om vanuit een breder perspectief te komen tot een nadere oriëntatie op de toeristische mogelijkheden van Amsterdam-Noord.

Tegen deze achtergrond zullen de jaren negentig een bijzondere uitdaging betekenen voor het vrijetijdsbeleid en de rol van de lokale overheid. Er zal een synthese moeten worden gevonden tussen de sterk sturende overheid in de jaren zeventig en de terugtrekkende overheid in de jaren tachtig. In de komende periode dient een **gedifferentieerd vrijetijdsbeleid** tot stand te komen, waarbij enerzijds aandacht wordt besteed aan de economische potenties van de vrije tijd als generator van werkgelegenheid en economische groei en anderzijds aan het belang dat Amsterdam-Noord heeft als primair vrijetijdsmilieu voor de eigen bewoners.

Deze beleidsnota is als volgt opgebouwd. Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 een overzicht gegeven van de demografische ontwikkeling, de sociaal-culturele en sociaal-economische opbouw, de ruimtelijke structuur en het voorzieningenaanbod in Amsterdam-Noord. Daarna worden in hoofdstuk 3 de doelstellingen en uitgangspunten van het beleid met betrekking tot sport, recreatie en toerisme weergegeven. Hoofdstuk 4 gaat vooral in op de ontwikkelingen met betrekking tot vrijetijdspatronen en het voorzieningengebruik. In de daarop volgende hoofdstukken wordt aandacht besteed aan het toekomstig beleid met betrekking tot sport (hoofdstuk 5), recreatie (hoofdstuk 6) en toerisme (hoofdstuk 7) in Amsterdam-Noord. Vervolgens wordt in hoofdstuk 8 aangegeven met welk instrumentarium de beleidsvoorstellen kunnen worden uitgevoerd, waarbij tevens aandacht is besteed aan de financiële planning. Tenslotte wordt in hoofdstuk 9 een actieprogramma voor de komende jaren (1992-1996) gepresenteerd.

2 Amsterdam-Noord in breder perspectief

2.1 Algemeen

Voor het toekomstig beleid met betrekking tot sport, recreatie en toerisme zijn niet alleen veranderingen in vraag en aanbod met betrekking tot de vrije tijd van belang, maar spelen ook demografische, sociaal-economische, sociaal-culturele en ruimtelijke ontwikkelingen een rol. In dit hoofdstuk zal een schets worden gegeven van de te verwachten ontwikkelingen op bovengenoemde beleidsterreinen.

2.2 Demografische ontwikkelingen

Op 1 januari 1990 telde Amsterdam-Noord 79.670 inwoners. De kwantitatieve bevolkingsontwikkeling laat in de afgelopen decennia een tweetal keerpunten zien. Na de sterke groei van de bevolking aan het einde van de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig, trad er na 1977 een gestage daling van het inwonertal op, vooral door een verminderde aanwas in de jongste leeftijdsgroepen. Sinds 1984 is er echter weer sprake van een **lichte toename van het inwonertal**. Volgens recente bevolkingsprojecties van het Amsterdamse Bureau voor Onderzoek en Statistiek (zie bijlage 1) zal deze trend zich tenminste tot het jaar 2000 voortzetten en het totaal aantal inwoners voor Amsterdam-Noord in dat jaar op bijna 83.000 uitkomen.

Voor de planning van sport- en recreatievoorzieningen is niet alleen de absolute omvang van de bevolking, maar vooral ook de **samenstelling van de bevolking** van belang. Uit de bovengenoemde bevolkingsprojectie blijkt, dat in de jaren negentig de leeftijdsgroep 0 tot 14 jaar licht zal toenemen (+2%) en de leeftijdsgroep 30 tot 54 jaar sterk zal toenemen (+9%). Een tegengestelde tendens wordt verwacht voor de leeftijdsgroepen 15 tot 30 jaar (-5%) en 55 jaar en ouder (-5%). In tegenstelling tot de landelijke prognose zal in Amsterdam-Noord tot het jaar 2000 dus nog geen sprake zijn van een vergrijzing van de bevolking, waarmee het in de pas loopt met de bevolkingsontwikkeling binnen de stad Amsterdam als geheel.

2.3 Sociaal-culturele en sociaal-economische ontwikkelingen

Wanneer de bevolking van Amsterdam-Noord wordt ingedeeld naar diverse bevolkingscategorieën (herkomstland), dan blijkt dat in 1990 15% van de bevolking behoorde tot de **etnische minderheden**. Dit percentage ligt beduidend lager dan het percentage etnische minderheden voor Amsterdam (24%). De verwachting is wel, dat op grond van dit grote verschil het percentage etnische minderheden in Amsterdam-Noord de komende jaren zal toenemen, waarbij de jongere leeftijdsgroepen de grootste stijging zullen laten zien.

Een ander belangrijk gegeven is het feit, dat het **werkloosheidspercentage** in Amsterdam-Noord (20%) weliswaar iets lager ligt dan in Amsterdam als geheel (24%) maar ten opzichte van het landelijke gemiddelde (14%) beduidend hoger uitvalt. Wanneer bovendien gekeken wordt naar het besteedbaar netto-inkomen per inwoner dan blijkt dat dit in Amsterdam-Noord beneden het stedelijk gemiddelde

ligt, te weten respectievelijk f 12.800,- (Noord) en f 14.070,- (Amsterdam). Voor een belangrijk deel houdt dit verband met het relatief lage opleidingsniveau dat aangetroffen wordt onder de bevolking van Amsterdam-Noord. Overigens is dit gemiddelde opleidingsniveau in het afgelopen decennium wel hoger geworden en de verwachting is dat deze stijging zich ook in de komende jaren zal doorzetten.

Verder is het van belang te constateren, dat de **individualisering** een trend is die steeds meer een centrale plaats inneemt in het maatschappelijk bestel. Ook in Amsterdam-Noord valt deze ontwikkeling waar te nemen, getuige onder andere de toename van de een- en tweepersoonshuishoudens, de groei van deelname aan individueel te beoefenen activiteiten en de afname in belangstelling voor activiteiten in verenigingsverband. Deze individualiseringstrend zal de komende jaren naar verwachting eerder toenemen dan afnemen.

Tenslotte is de laatste jaren voor bepaalde bevolkingsgroepen de vrije tijd sterk toegenomen, zowel in de vorm van arbeidstijdverkortung en vervroegde pensioenering als door werkloosheid en arbeidsongeschiktheid. Hoe dit proces zich op langere termijn zal ontwikkelen, valt moeilijk aan te geven. De verwachting is dat tot het jaar 2000 de **hoeveelheid vrije tijd** voor de meeste inwoners van Amsterdam-Noord ongeveer zal gelijk blijven en voor sommige groepen nog zal toenemen.

2.4 Ruimtelijke ontwikkelingen

De huidige structuur van Amsterdam-Noord is feitelijk ontstaan, nadat zich aan het begin van deze eeuw langs de noordelijke IJ-oever veel zware- en chemische industrie heeft ontwikkeld. Daarachter en tussen de vroegere lintbebouwing langs de dijken, zijn de vooroorlogse woonwijken ten behoeve van de werknemers tot stand gekomen, voor een groot deel als op zich zelf staande tuindorpen. In de naoorlogse periode zijn achter deze tuindorpen de omvangrijke nieuwbouwwijken verzezen, waarbij tevens is getracht om van Amsterdam-Noord een samenhangend stedenbouwkundig geheel te maken. Naast dit stedelijk gebied is sinds 1987 het gebied 'Landelijk Noord' officieel tot het stadsdeel gaan behoren.

Momenteel zijn de **structuurbepalende elementen** van Amsterdam-Noord de onlangs gereed gekomen ringweg (A10) en het IJ, die het stedelijk gebied van Noord in alle windrichtingen omsluiten. Bovendien vormen het Noordhollands Kanaal en de Nieuwe Leeuwarderweg (N10) een zware scheidslijn tussen het oostelijk en westelijk deel van Amsterdam-Noord.

Met het gereedkomen van de ringweg noord is tevens de **bebouwingsgrens van Amsterdam-Noord** vastgelegd. Het gebied buiten de ringweg behoort tot het Landschap Waterland, dat vooral een agrarische, natuurlijke en recreatieve bestemming heeft. Woningbouw zal daarentegen plaats moeten vinden op binnen de ringweg gelegen lokaties waar de huidige bestemming wordt gewijzigd. Tot het jaar 2000 zullen in Amsterdam jaarlijks zeventuizend woningen gebouwd worden, waarvan er in totaal ruim vierduizend in Amsterdam-Noord zijn geprojecteerd. Voor de sport- en recreatiesector is de **herbestemming van het westelijk deel van het sportpark Buiksloterbanne (Banne I) en het oostelijk deel van sportpark Elzenhage** ten behoeve van woningbouw van belang. In het kader van de herstructurering van de Noordelijke IJ-oever kunnen het Sixhaven-gebied, Schellingwoude en de Noorder IJ-plas (mede) een toeristisch-recreatieve bestemming krijgen.

2.5 Voorzieningenaanbod

In het Basisplan Amsterdam-Noord wordt als uitgangspunt voor het voorzieningen-aanbod genoemd het instandhouden of bevorderen van een kwalitatief hoog voorzieningenniveau op stadsdeel-, wijk- en buurniveau en een zodanige spreiding en bereikbaarheid dat de voorzieningen ook voor iedereen toegankelijk zijn.

In Amsterdam-Noord is sprake van een **gevarieerd en hoogwaardig aanbod van sportvoorzieningen**, bestaande uit onder andere twaalf sportparken en twee sport-hallen, alsmede een zwembad, een wielercircuit, een atletiekbaan en twee golfbanen. Verder zijn er in totaal zes verenigingsgebouwen, waarvan met name de Albatros een belangrijke functie vervult voor de sportieve recreatie. Voor trainingsdoeleinden en recreatieve sportbeoefening wordt buiten de schooltijden tevens gebruik gemaakt van de gymnastieklokalen bij de scholen.

Hoewel Amsterdam-Noord als een relatief groen stadsdeel kan worden aangemerkt zijn er in met name de oudere wijken tekorten aan **bovenwijkse groen-voorzieningen**. Voor een deel wordt dit gecompenseerd door het aanleggen van recreatieve routes naar het buitengebied.

Het aantal **sociaal-culturele voorzieningen** in Noord (speeltuinen, buurt- en clubhuizen, jongerencentra) is voldoende, maar de spreiding over de verschillende wijken laat hier en daar te wensen over. Het aantal uitgaansgelegenheden is in Amsterdam-Noord onvoldoende: er is slechts één theater en een bioscoop ontbreekt. Ook het aantal **horeca-gelegenheden** (cafés, restaurants, terrassen) is zeer beperkt. Daarentegen is er de afgelopen jaren een gunstige ontwikkeling met betrekking tot de **verblijfsaccommodatie** te constateren in de vorm van de vestiging van een tweetal hotels en de uitbreiding van de camping.

2.6 Conclusie

Uit de bevolkingsprojecties blijkt dat het inwonertal van Amsterdam-Noord tot het jaar 2000 verder toeneemt, waarbij vooral een aanwas van de jongste leeftijds-groepen en de middengroepen zal optreden. De landelijke trend van vergrijzing van de bevolking is dan ook niet van toepassing op Amsterdam in het algemeen en stadsdeel Noord in het bijzonder. De samenstelling van de bevolking zal verder differentiëren door een toename van het aantal stedelijke huishoudens en etnische groeperingen. Hoewel de sociaal-economische ontwikkeling in de jaren negentig zich nog moeilijk laat voorspellen, is de verwachting dat het aantal werklozen in Amsterdam-Noord niet drastisch zal afnemen en beduidend hoger zal blijven dan de landelijke cijfers.

Amsterdam-Noord is een stadsdeel, dat in ruimtelijk opzicht een relatief zelf-standige positie inneemt binnen de regio. In de afgelopen jaren is echter nadrukke-lijk gewerkt aan de versterking van de infrastructurele relaties met de omgeving, met name door de voltooiing van de noordelijke ringweg en de aanleg van de Zeeburgertunnel/brug. Door de geplande bouw van ongeveer vierduizend woningen in Amsterdam-Noord tot aan het jaar 2000, zal een verdergaande verdichting van het stedelijke gebied optreden. Deze ontwikkeling zal echter niet ten koste mogen gaan van het relatief groene karakter van het stadsdeel Noord.

Binnen Amsterdam-Noord is in algemene zin sprake van een relatief hoogwaardig en gedifferentieerd voorzieningenniveau. De behoefte aan allerlei voorzieningen is echter geen onveranderlijk gegeven, zodat het noodzakelijk blijft om de aard en omvang regelmatig te toetsen aan allerlei maatschappelijke trends en ontwikkelingen. Bovendien bestaan er wat betreft de samenstelling van de bevolking, de ruimtelijke opbouw en het voorzieningenaanbod **aanzienlijke verschillen tussen de diverse wijken in Amsterdam-Noord**. Teneinde in alle wijken van Amsterdam-Noord de leefbaarheid in stand te houden dan wel te bevorderen, zal een gespreid aanbod van vrijetijdsvoorzieningen nagestreefd moeten worden, dat optimaal aansluit bij de wensen en behoeften van de (potentiële) gebruikers. Dit streven vormt dan ook de rode draad van deze beleidsnota.

3 Doelstellingen en uitgangspunten

3.1 Algemeen

Het beleid met betrekking tot sport, recreatie en toerisme is enerzijds gebaseerd op relatief autonome trends in de vrijetijdsbesteding en anderzijds op de specifieke ontwikkelingen binnen het stadsdeel Amsterdam-Noord. Dit heeft tot gevolg dat door **afstemming tussen beleidssectoren en een integrale aanpak** optimaal moet worden ingespeeld op veranderingen in het vrijetijdsgedrag van de mensen, die in Noord wonen, werken en tijdelijk verblijven. In de volgende paragraaf wordt allereerst aandacht besteed aan de beleidsovereenkomst voor de periode 1990-1994, waarna vervolgens de specifieke doelstellingen en uitgangspunten van het beleid met betrekking tot sport, recreatie en toerisme worden geformuleerd.

3.2 Beleidsovereenkomst 1990-1994

In de huidige bestuursperiode worden conform de beleidsovereenkomst 1990-1994 voor Amsterdam-Noord in algemene zin de volgende **prioriteiten** gesteld:

- Optimalisering van de **bestuurlijke decentralisatie** in al haar facetten en het tegengaan van een toenemende bemoeienis van de centrale stad op diverse terreinen, die behoren tot de verantwoordelijkheid van de stadsdeelraad.
- Bevordering van de **sociaal-economische rechtvaardigheid**, alsmede het tegengaan van ongelijkheid en discriminatie. Dit zal bewerkstelligd moeten worden door het realiseren van een effectief en samenhangend werkgelegenheidsbeleid, het optimaliseren en normeren van het voorzieningengebruik en het geven van speciale aandacht aan de positie van sociaal-economisch kwetsbare bevolkingsgroepen, alsmede vrouwen, etnische groepen, ouderen en gehandicapten.
- Verhoging van de **betrokkenheid** van bewoners, bedrijven en instellingen bij het stadsdeelbestuur door een klantgerichte en efficiënte werkwijze, een open communicatiestructuur en een helder besluitvormingsproces.
- Verbetering van de **leefomstandigheden**, waarbij aandacht voor een schoon milieu wordt verbonden met goede huisvesting, een leefbare woonomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Bij de sturing van de ruimtelijke ontwikkelingen zal het groene karakter van het stadsdeel in stand gehouden moeten worden.

3.3 Doelstellingen en uitgangspunten

In het verlengde van de algemene beleidsprioriteiten, kan de **hoofddoelstelling van het vrijetijdsbeleid** als volgt geformuleerd worden:

"Het verbeteren van de kwaliteit van het bestaan voor de mensen die in Amsterdam-Noord wonen, werken en tijdelijk verblijven door het verhogen van de recreatieve gebruiks- en belevingswaarde van de openbare ruimte in de verschillende wijken en het realiseren dan wel in stand houden van een op de (potentiële) gebruikers afgestemd aanbod van vrijetijdsvoorzieningen".

Deze hoofddoelstelling van het vrijetijdsbeleid kan uitgewerkt worden in een drietal subdoelstellingen met betrekking tot sport, recreatie en toerisme.

Sport:

"Het zorgdragen voor een gedifferentieerd sportaanbod in Amsterdam-Noord, waardoor zoveel mogelijk bewoners worden gestimuleerd tot sportbeoefening op een door henzelf gewenste wijze."

Recreatie:

"Het bevorderen dat de inrichting, beheer en onderhoud van openbare ruimte, alsmede laagdrempelige voorzieningen in het groen en aan het water, aansluiten bij de recreatieve wensen en behoeften van de mensen die in de buurt wonen en tijdelijk verblijven."

Toerisme:

"Het vergroten van de attractiviteit van Amsterdam-Noord als dagrecreatieve bestemming voor Amsterdammers en regio-bewoners en als verblijfplaats voor toeristen."

Bij de beleidsontwikkeling op bovengenoemde terreinen staan de volgende **uitgangspunten** centraal:

- een principiële en individuele **keuzevrijheid** van mensen om hun vrije tijd op een door henzelf gekozen wijze, plaats en tijd in te vullen;
- de zelfstandigheid en **eigen verantwoordelijkheid** van het particulier initiatief, waaronder de georganiseerde sport;
- een laagdrempelig en gespreid **aanbod van voorzieningen**, dat is afgestemd op de specifieke buurtkarakteristieken binnen het stadsdeel, alsmede hoogwaardige voorzieningen op een goed bereikbare, centraal gelegen lokatie in Amsterdam-Noord;
- extra aandacht voor de **positie en participatie van sociaal-economisch kwetsbare bevolkingsgroepen**, alsmede mensen die om een andere reden extra drempels ervaren bij de invulling van hun vrije tijd (ouderen, gehandicapten, etnische minderheden);

Teneinde de haalbaarheid van de doelstellingen te vergroten, worden bij de uitvoering van het beleid de volgende **randvoorwaarden** gehanteerd:

- versterken van de samenhang tussen **maatschappelijk en financieel rendement** door het optimaliseren van het voorzieningenaanbod en het doorvoeren van een meer gedifferentieerd tarievenbeleid;
- ontwikkelen van **gestructureerde samenwerking** met het bedrijfsleven en het particulier initiatief bij het realiseren van grootschalige toeristisch-recreatieve en sportieve voorzieningen en evenementen.
- doorvoeren van een meer **bedrijfsmatige en klantgerichte benadering** binnen de stadsdeelorganisatie cq. de bij het vrijetijdsbeleid betrokken afdelingen.
- vergroten van de **inbreng van de gebruikers** met betrekking tot beheer en onderhoud van de voorzieningen.

4 Vrijtijdsbesteding

4.1 Algemeen

Om een gericht en doeltreffend beleid met betrekking tot de vrijetijdsbesteding te kunnen voeren is het van belang om een goed inzicht te hebben in de ontwikkelingen van de vrijetijdspatronen en het voorzieningengebruik. Hoewel algemene trends uit landelijke en Amsterdamse onderzoeken voor een deel in deze informatie-behoefte kunnen voorzien, is het noodzakelijk om tevens over specifieke gegevens met betrekking tot de situatie in Amsterdam-Noord te kunnen beschikken. In de afgelopen jaren is hieraan in onvoldoende mate aandacht besteed. Dit hoofdstuk is dan ook vooral op algemene onderzoeksresultaten gebaseerd, aangevuld met een secundaire analyse voor Amsterdam-Noord op de gegevens van het Amsterdamse Gebruikersonderzoek Voorzieningen 1989.

4.2 Sportbeoefening

Sport vormt voor een groot aantal mensen een belangrijk deel van de vrijetijdsbesteding. De actieve sportdeelname is daarbij uiteraard de meest in het oog springende verschijningsvorm, maar veel mensen beleven daarnaast plezier aan het kijken naar sportwedstrijden. Bovendien drijft de sportwereld voor een belangrijk deel op vrijwilligers, die door hun inzet op bestuurlijk-organisatorisch en sporttechnisch gebied de sportbeoefening voor anderen mogelijk maken. Het is duidelijk dat sport niet meer weg te denken is uit de hedendaagse samenleving.

Sportbeoefening levert een positieve bijdrage aan het persoonlijk welbevinden van mensen en kan bovendien het sociale contact en de maatschappelijke participatie bevorderen. Bovendien kan sportbeoefening een bijdrage leveren aan het verantwoord omgaan met de eigen gezondheid. **Om deze redenen onderkent de overheid haar voorwaardenscheppende en stimulerende taak op dit terrein.** In de afgelopen decennia is de sportbeoefening dan ook aanmerkelijk toegenomen. Bovendien blijkt dat ook groepen, die vroeger niet of nauwelijks aan sport deelnamen, de laatste tijd steeds meer actief zijn geworden. Desondanks zijn er nog altijd bevolkingsgroepen, die op dit terrein een achterstand vertonen, zoals ouderen, gehandicapten, etnische groeperingen en mensen met een lager inkomen.

Naast de bovengenoemde toename van de sportbeoefening door alle lagen van de bevolking heen, zijn er in de afgelopen jaren ook nog andere **trends in de sportdeelname** waar te nemen. Allereerst blijkt er in sterke mate een individualisering binnen de sport op te treden. Mensen geven er steeds vaker de voorkeur aan om op een door henzelf gekozen plaats en tijdstip aan sport te doen, hetgeen gedeeltelijk een verklaring vormt voor de relatief sterke toename van de recreatieve sportdeelname. Een deel van de sportbeoefenaren kiest daarbij steeds bewuster voor activiteiten in de vrije natuur. Tevens is het totale scala aan sportmogelijkheden in de afgelopen jaren aanmerkelijk uitgebreid, waarbij relatief nieuwe sportvormen als kanopolo en skeeleren in korte tijd een sterke opmars vertonen.

Tabel 1: Sportdeelname en bezoek aan sportvoorzieningen van volwassenen in Amsterdam-Noord in procenten (tussen haakjes de Amsterdamse percentages)

	vorm			voorzieningen		
	recreatieve sport-deelname	intensieve sport-deelname	lid van sport-vereniging	zwembad	ijsbaan	sport-instituut
geslacht						
man	69 (78)	42 (40)	25 (20)	47 (44)	8 (15)	21 (12)
vrouw	76 (78)	34 (33)	12 (12)	45 (46)	9 (13)	19 (10)
leeftijd						
19-34	77 (81)	66 (54)	35 (26)	70 (60)	15 (19)	17 (14)
35-54	79 (84)	33 (37)	14 (14)	53 (50)	7 (17)	32 (12)
55 +	65 (68)	16 (11)	6 (3)	18 (18)	3 (3)	11 (5)
inkomen/ opleiding						
laag/laag	58 (66)	23 (20)	6 (7)	29 (25)	0 (4)	6 (6)
laag/hoog	87 (80)	27 (37)	17 (14)	63 (57)	11 (18)	41 (18)
overig	78 (83)	44 (44)	24 (19)	46 (48)	12 (16)	23 (11)
Totaal	73 (78)	37 (37)	17 (16)	46 (45)	8 (14)	20 (11)

Uit de bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden, dat er met betrekking tot de volwassenen geen grote verschillen in de **vorm van sportbeoefening** optreden tussen Amsterdam-Noord en Amsterdam als geheel. Bijna driekwart van de volwassen inwoners uit Amsterdam-Noord doet aan recreatieve sport, waarbij het meestal gaat om wandelen en fietsen. Ongeveer 17% van de volwassenen is lid van een sportvereniging, waarbij de relatief jonge mannen het meest vertegenwoordigd zijn. Overeenkomstig de stedelijke situatie blijkt dat de mensen met een lagere opleiding en een lager inkomen minder vaak aan sport doen, hetgeen het meest duidelijk naar voren komt bij het lidmaatschap van sportverenigingen.

In tabel 1 is tevens het **bezoek aan diverse sportvoorzieningen** door volwassenen weergegeven, te weten het zwembad, de ijsbaan en de sportinstuif. Hieruit blijkt dat de volwassenen in Amsterdam-Noord over het algemeen minder vaak naar de kunstijsbaan gaan, maar beduidend vaker deelnemen aan de sportinstuiven dan de Amsterdammers in het algemeen. Er treden tussen deze groepen nauwelijks verschillen op in het zwembadbezoek. Ook hier geldt dat de lagere inkomensgroepen met een lagere opleiding sterk ondervertegenwoordigd zijn ten opzichte van degenen met een hogere opleiding.

Op een vergelijkbare manier is in tabel 2 de sportdeelname en het bezoek aan sportvoorzieningen onder de jongeren tussen 12 en 18 jaar weergegeven.

Tabel 2: Sportdeelname en bezoek aan sportvoorzieningen van jongeren in Amsterdam-Noord in procenten (tussen haakjes de Amsterdamse percentages)

	vorm			voorzieningen		
	recreatieve sport-deelname	intensieve sport-deelname	lid van sport-vereniging	zwembad	ijsbaan	sport-instituut
geslacht						
jongen	67 (73)	75 (71)	53 (44)	80 (80)	47 (38)	33 (26)
meisje	71 (80)	59 (44)	41 (29)	82 (81)	46 (44)	21 (17)
leeftijd						
12-15	67 (80)	61 (62)	44 (40)	88 (86)	37 (38)	19 (21)
16-18	69 (71)	73 (54)	50 (34)	75 (75)	54 (44)	35 (23)
inkomen gezin						
lager	71 (81)	50 (49)	29 (20)	86 (79)	14 (22)	43 (27)
hoger	54 (74)	58 (60)	33 (37)	75 (81)	58 (56)	29 (23)
opleiding						
basis/brug	93 (84)	64 (60)	50 (36)	93 (90)	36 (35)	36 (21)
lagere opl.	62 (77)	64 (55)	47 (30)	83 (77)	51 (41)	23 (23)
hogere opl.	69 (70)	76 (61)	45 (46)	76 (79)	45 (42)	28 (23)
Totaal	68 (76)	67 (58)	47 (37)	81 (81)	46 (41)	27 (22)

Anders dan bij de volwassenen blijkt uit bovenstaande tabel dat er met betrekking tot de jongeren wel een **aanmerkelijk verschil in sportdeelname** bestaat tussen Amsterdam-Noord en Amsterdam. De jongeren in Amsterdam-Noord zijn over het algemeen actiever en beduidend vaker lid van een sportvereniging. Vooral de deelname van meisjes en van de oudere jongeren met een lagere opleiding geeft een positiever beeld te zien dan de stedelijke cijfers. Ook de achterstand van jongeren uit huishoudens met een lager inkomen met betrekking tot het lidmaatschap van een sportvereniging is in Noord minder groot dan in Amsterdam als geheel.

Uit tabel 2 blijkt tevens dat het zwembadbezoek van de jongeren in Amsterdam-Noord nauwelijks afwijkt van de stedelijke cijfers met dien verstande dat de jongeren uit huishoudens met een lager inkomen relatief iets vaker naar een zwembad gaan. Het bezoek aan een kunstijsbaan ligt over het algemeen iets hoger evenals het deelnemen aan een sportinstituut. Opvallend is dat van deze laatste voorziening vooral de oudere jongeren en de jongeren uit huishoudens met een lager inkomen relatief goed gebruikmaken.

4.3 Recreatiepatronen

Nog niet zo lang geleden werd recreatie uitsluitend beschouwd als ontspanning in een groene en natuurlijke omgeving. Tegenwoordig wordt over het algemeen een veel bredere omschrijving van het begrip 'recreatie' gehanteerd, te weten elke lichamelijke of geestelijke bezigheid met een min of meer vrijwillig karakter, waarbij genoeg en ontspanning voorop staat. De expliciete koppeling tussen

recreatie en groen is hiermee losgelaten: niet alle recreatie vindt plaats in het groen. Overigens geldt het omgekeerde hierbij eveneens: niet alle groen is geschikt voor recreatie. Deze verandering heeft feitelijk de introductie ingeluid van een ander begrip, namelijk de 'stedelijke recreatie'. De stedelijke omgeving heeft naast haar groenvoorzieningen en waterstructuren nog andere recreatieve potenties, zoals pleinen, markten en winkelstraten, maar ook theaters, musea en horecavoorzieningen.

Met betrekking tot de openluchtrecreatie wordt veelal uitgegaan van drie complementaire schaalniveaus, te weten de directe woonomgeving, de bovenwijkse voorzieningen en de stadsrand en het buitengebied ('ommeland'). Met betrekking tot de recreatiepatronen en het gebruik van voorzieningen in Amsterdam-Noord zijn nauwelijks onderzoeksgegevens voorhanden. Uit de secundaire analyse van het Amsterdamse Gebruikersonderzoek Voorzieningen 1989 is slechts het bezoek aan de groenvoorzieningen af te leiden. Daarnaast worden in deze paragraaf nog enkele gegevens gepresenteerd met betrekking tot het gebruik van speelvoorzieningen in Amsterdam-Noord.

In de beide onderstaande tabellen is het bezoek aan parken en recreatiegebieden onder achtereenvolgens volwassenen (tabel 3) en jongeren (tabel 4) weergegeven.

Tabel 3:
Bezoek aan parken en recreatiegebieden door volwassenen in Amsterdam-Noord in % (tussen haakjes de Amsterdamse %)

	Groenvoorziening	
	parken	recreatiegebied
geslacht		
man	64 (74)	75 (71)
vrouw	55 (71)	66 (71)
leeftijd		
19-34	82 (81)	84 (79)
35-54	52 (77)	71 (76)
55+	45 (57)	56 (58)
inkomen/ opleiding		
laag/laag	28 (52)	44 (49)
laag/hoog	83 (78)	59 (75)
overig	68 (80)	84 (83)
Totaal	59 (72)	70 (71)

Tabel 4:
Bezoek aan parken en recreatiegebieden door jongeren uit Amsterdam-Noord in % (tussen haakjes de Amsterdamse %)

	Groenvoorziening	
	parken	recreatiegebied
geslacht		
jongen	51 (61)	92 (79)
meisje	46 (66)	82 (82)
leeftijd		
12-15	58 (67)	79 (80)
16-18	40 (60)	94 (81)
inkomen gezin		
lager	43 (70)	93 (74)
hoger	38 (58)	79 (85)
opleiding		
basis/brug	79 (80)	86 (82)
lagere opl	38 (61)	85 (77)
hogere opl	45 (57)	90 (83)
Totaal	48 (63)	87 (80)

Uit tabel 3 blijkt dat beduidend minder volwassen inwoners van Amsterdam-Noord wel eens een **park bezoeken** dan de Amsterdammers in het algemeen. De lage inkomensgroepen met een lage opleiding blijken in dit kader het minst vertegenwoordigd. Ook de frequentie van de parkbezoeken blijkt beduidend lager te liggen dan de stedelijke bezoekcijfers. Met betrekking tot het bezoeken van de **recreatiegebieden** rondom Amsterdam bestaan nauwelijks verschillen met dien verstande dat de jongere mannen uit Amsterdam-Noord hierbij iets sterker naar voren komen. Een nadere onderverdeling naar de verschillende recreatiegebieden maakt duidelijk dat de helft van de volwassenen uit Noord wel eens naar 't Twiske gaan (50% Noord versus 19% Amsterdam), gevolgd door het Amsterdamse Bos (37% Noord versus 55% Amsterdam). Hierbij dient opgemerkt te worden dat Waterland niet was opgenomen in de lijst van recreatiegebieden. Wandelen (47%) en fietsen (35%) zijn de meest genoemde redenen voor een bezoek aan een recreatiegebied.

Uit tabel 4 kan geconcludeerd worden dat parkbezoek ook onder de jongeren uit Amsterdam-Noord veel minder vaak voorkomt dan in Amsterdam als geheel. Onder de oudere jongeren blijkt het parkbezoek bovendien aanzienlijk terug te lopen. Daarentegen geven veel jongeren aan wel eens een recreatiegebied te bezoeken, waarbij opvallend is dat de jongeren uit huishoudens met een laag inkomen goed vertegenwoordigd zijn. Net als bij de volwassenen uit Amsterdam-Noord is 't Twiske daarbij de meest genoemde bestemming (78% Noord versus 26% Amsterdam) en volgt het Amsterdamse Bos op een tweede plaats (46% Noord versus 65% Amsterdam). De meest belangrijke reden voor het bezoek aan een recreatiegebied noemen de jongeren zonnen/zwemmen (64%), op enige afstand gevolgd door wandelen (42%), fietsen (38%) en trimmen/sporten (33%).

Het **spelen van de kinderen** vindt vooral plaats in de directe woonomgeving. Met het ouder worden verplaatsen hun activiteiten zich van de woning, het balkon of de tuin naar de straat, het plein en het buurtpark. Speelplaatsen vormen een belangrijke voorwaarde voor het spelen van kinderen in de directe woonomgeving. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat het spelpatroon van kinderen in de afgelopen jaren veranderd is. Vooral in de stedelijke woonomgeving is er minder ruimte voor eigen initiatieven en creativiteit door het verdwijnen van de ongeconditioneerde ruimte met een grote invulbaarheid, zoals rommellandjes, braakliggende terreintjes en dijklichamen. Vormen van creatief spel, zoals fantasie- en constructiespel, zijn verminderd en hiervoor is het bewegingsspel in de plaats gekomen.

In 1985 is onderzoek verricht naar het gebruik van speelvoorzieningen in Noord. Dit onderzoek heeft zich beperkt tot de functionele speelplaatsen en was niet gericht op het spelen in de overige openbare ruimte. Uit dit onderzoek is destijds naar voren gekomen dat 51% van de kinderen gebruik maakte van een speelplaats met zandbak/speeltoestellen, 25% speelde op een A.S.V.-speeltuin, 14% op een themaspeelplaats (waterspeelplaatsen/bouwspeelplaatsen) en 10% op een verhard of onverhard speelveld. Bovendien bleek uit dit onderzoek dat vooral de jonge kinderen veel gebruik maakten van de speelvoorzieningen: 51% van de aange-troffen kinderen was 2-6 jaar, 42% was 7-12 jaar en 7% was 13-17 jaar. Het lage gebruik van de speelplaatsen door 13-17 jarigen lijkt vooral voort te komen uit een geringe behoefte aan spel en het beperkte aantal voorzieningen voor deze leeftijdscategorie.

Tenslotte is door het bovengenoemde onderzoek inzicht verkregen in de diverse **spelvormen per leeftijdscategorie**. De 2-6 jarigen richten zich vooral op bewegingsspel op de speeltoestellen (68 %) en constructiespel in de zandbak (23 %). Onder de 7-12 jarigen neemt het belang van bewegingsspel nog verder toe (84 %) ten koste van het constructiespel (6 %). De 13-17 jarigen beoefenen vooral de balspel (78 %) en richten zich bovendien sterker op het leggen van contacten met anderen (13 %).

4.4 Toeristische ontwikkelingen

Uit de recent verschenen cijfers van het Continu Vakantie Onderzoek (CVO) van het CBS/NRIT over 1990 blijkt dat er in de toeristische markt een aantal opmerkelijke verschuivingen heeft plaatsgevonden. Voor het eerst sinds een lange reeks van jaren blijkt er een lichte teruggang te constateren in het aantal vakanties door Nederlanders (-5,5 %). Deze teruggang is het grootste met betrekking tot het aantal korte recreatieve verblijven in het eigen land (-14,7 %). Daarentegen is het aantal korte buitenlandse vakanties met bijna eenzelfde percentage toegenomen (+13,8 %). Een tegengestelde tendens valt te constateren met betrekking tot de lange vakanties: een toename bij de binnenlandse bestemmingen (+3,7 %) en een afname bij de buitenlandse bestemmingen (-7,2 %).

Ondanks de teruggang in de korte recreatieve verblijven in Nederland, valt er een lichte toename te zien van de **bestemmingen in de grote steden**. De verblijfsduur hiervan is eveneens iets toegenomen tot ruim drie dagen, evenals de bestedingen per dag (fl. 25,31 in 1989 en fl. 30,27 in 1990). De trein als vervoermiddel bij korte recreatieve verblijven wint duidelijk terrein (+14 %), terwijl de belangstelling voor de fiets hierbij is teruggelopen (-27 %).

Uit cijfers van het CBS blijkt dat het aantal **overnachtingen van buitenlanders** in Nederland wederom sterk is toegenomen tot bijna 12,5 miljoen overnachtingen (+18 %). Bijna de helft hiervan betreft Duitsers (+19 %), op enige afstand gevolgd door de Engelsen (+17 %). De grootste stijging deed zich het afgelopen jaar verhoudingsgewijs voor bij de Italianen (+53 %). Het aandeel van toeristen van buiten Europa is in de afgelopen jaren kleiner geworden. De meeste toeristen hebben in 1990 in hotel of pension overnacht, maar ook de overnachtingen in tent, caravan of bungalow zijn aanmerkelijk toegenomen (+15 %). De gemiddelde verblijfsduur per toerist ligt echter laag: 2,1 nachten in hotel/pension en 4,5 nachten in tent/caravan/bungalow.

Ook in de door toeristen ondernomen activiteiten blijken veranderingen op te treden. In toenemende mate blijkt er **behoefte aan actieve en sportieve vakanties** en een relatief nieuwe trend in de recreatief-toeristische markt is het zogenoemde **ecotoerisme**, dat met name gericht is op natuur en landschap. De hang naar de ongerepte natuur blijkt zowel bij binnenlandse als buitenlandse bestemmingen snel aan populariteit te winnen. Bovendien is er steeds meer behoefte aan **combinatierreizen**, waarbij zowel het toeristisch winkelen, culturele manifestaties en natuur worden gecombineerd.

Uit het onderzoek 'Attractiebezoek Amsterdam 1990' van de Amsterdamse VVV blijkt dat de Amsterdamse attracties in 1990 door 11,5 miljoen bezoekers zijn bezocht, hetgeen een groei van 11 % betekent ten opzichte van 1989. De totale bestedingen van het toerisme in Nederland zijn verder toegenomen tot circa 31 miljard, waarvan ongeveer 1,5 miljard gulden in Amsterdam werd besteed.

In Amsterdam-Noord blijkt het aantal overnachtingen van toeristen in de afgelopen jaren toegenomen te zijn. De twee hotels, die in de afgelopen jaren in Noord zijn gevestigd, halen een hoge bezettingsgraad en ook het aantal overnachtingen op de camping Vliegenbos is het afgelopen jaar weer verder toegenomen (+ 35%). Door het beperkt aantal passantenplaatsen in de bestaande jachthavens van Amsterdam-Noord is een toename van het aantal 'watertoeristen' in de huidige situatie nauwelijks mogelijk.

4.5 Conclusie

Uit dit hoofdstuk blijkt dat er in de afgelopen jaren aanzienlijke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in het vrijetijdsgedrag. De sportdeelname is over vrijwel de hele linie toegenomen, waarbij met name de sportieve en ongebonden recreatie de grootste groei heeft doorgemaakt. De situatie in Amsterdam-Noord wijkt voor de volwassenen in Amsterdam-Noord niet veel af van de stedelijke cijfers. De jongeren in Noord tussen 12 en 18 jaar blijken echter beduidend sportiever dan de Amsterdamse jongeren, zowel met betrekking tot de deelname aan de georganiseerde sport als de sportinstuiven. Dit is in belangrijke mate het gevolg van de sterke sportinfrastructuur in Noord en de actieve stimulering van de sportbeoefening door het sportbuurtwerk.

Uit onderzoek blijkt dat de directe woonomgeving van groot belang is voor de recreatie van de stedelingen. Dit geldt met name voor kinderen en ouderen. De jongeren en volwassenen zijn over het algemeen iets minder gebonden aan de directe woonomgeving. Hierover zijn echter in Amsterdam niet of nauwelijks recente gegevens voorhanden. Ongeveer de helft van de jongeren (48%) en volwassenen (59%) in Amsterdam-Noord brengt zo nu en dan een bezoek aan een park. Deze bezoekcijfers zijn relatief laag in vergelijking met de Amsterdamse gegevens. Daarentegen worden de recreatiegebieden (met name 't Twiske) relatief goed bezocht door jongeren (87%) en volwassenen (70%). Verder blijkt de jeugd veelvuldig gebruik te maken van de speelvoorzieningen in Amsterdam-Noord (51%), met name de speelplaatsen, zandbakken en speelvelden.

Ook de toeristische markt is nogal in beweging. Op basis van landelijk onderzoek kan geconcludeerd worden dat de korte recreatieve verblijven van Nederlanders in eigen land in het afgelopen jaar beduidend zijn teruggelopen ten gunste van de korte buitenlandse vakanties. Daarentegen zijn de lange vakanties in eigen land toegenomen ten koste van de lange buitenlandse vakanties. Het aantal buitenlandse toeristen in Nederland is het afgelopen jaar verder gestegen, waarbij met name het aandeel uit de Europese landen is toegenomen en het aandeel uit de landen buiten Europa licht is verminderd. Ook in Amsterdam-Noord is het aantal toeristische overnachtingen de afgelopen jaren toegenomen, met name door de vestiging van twee hotels en uitbreiding van de camping Vliegenbos.

Uit dit hoofdstuk komt duidelijk naar voren dat **het gevoerde beleid op het terrein van de vrijetijdsbesteding in de afgelopen jaren vruchten heeft afgeworpen.** In de volgende hoofdstukken zal nader aandacht worden besteed aan de mogelijkheden die er in Amsterdam-Noord zijn voor een verdere ontwikkeling van de sportbeoefening en de toeristisch-recreatieve potenties.

5 Sport

5.1 Algemeen

In samenhang met de kwantitatieve toename van de sportbeoefening heeft in de jaren zeventig en tachtig ook een **sterke differentiatie van de sport** plaatsgevonden. Verschillende sporten, die vroeger een uitgesproken elitair karakter hadden, zijn momenteel voor een breder publiek toegankelijk geworden. Bovendien zijn er allerlei nieuwe en relatief onbekende takken van sport in opmars gekomen. Soms gaat het hierbij om kortdurende trends, in andere gevallen is er sprake van een meer geleidelijke en constante groei.

Naast deze verbreding van het sportaanbod, is ook de vorm van de sportdeelname aan verandering onderhevig. Er is sprake van een sterke toename van de recreatieve sportbeoefening ten opzichte van de wedstrijdsport. Daarnaast valt ook in de sport een toenemende individualisering en vercommercialisering waar te nemen. Steeds meer mensen kiezen ervoor om op eigen gelegenheid actief te zijn, waarbij zowel gebruikt wordt gemaakt van de openbare ruimte als van specifieke voorzieningen. Uiteraard heeft een dergelijke ontwikkeling grote invloed op de bestaande organisatie-kaders en accommodaties. **Het sportbeleid zal dan ook in toenemende mate moeten inspelen op de sterke dynamiek van vraag en aanbod, die zich momenteel binnen de sportsector aftekent.**

In dit hoofdstuk zal allereerst aandacht worden besteed aan de ongebonden sport (par. 5.2), de verenigingssport (par. 5.3) en de accommodaties (par. 5.4). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting van de hoofdlijnen van het sportbeleid in de komende jaren (par. 5.5).

5.2 Ongebonden sport

5.2.1 Ongeorganiseerde activiteiten

In het voorgaande hoofdstuk is reeds naar voren gekomen, dat ook in Amsterdam-Noord de ongebonden sport een belangrijk aandeel vertegenwoordigt in de totale sportdeelname van de bevolking. Het kan hierbij gaan om **niet-georganiseerde vormen van bewegingsrecreatie of sportbeoefening**, die in de openbare ruimte plaatsvinden, zoals wandelen, fietsen of plankzeilen. Daarnaast maken veel mensen (individueel of gezamenlijk) op eigen initiatief gebruik van specifieke sportvoorzieningen, zoals een zwembad, fitnessruimte, tennisbaan of golfterrein. Dergelijke vormen van niet-georganiseerde, veelal recreatieve sportbeoefening worden gekenmerkt door een grote mate van vrijheid.

5.2.2 Sportbuurtwerk

Verder worden er door het **sportbuurtwerk** allerlei sportactiviteiten georganiseerd, waaraan mensen kunnen deelnemen, zonder dat hierbij de verplichting bestaat om elke keer aanwezig te zijn. Het gaat hierbij om ongebonden activiteiten als sportinstuiven, kennismakingscursussen en vakantie-activiteiten. Voor kinderen, ouderen en gehandicapten worden specifieke activiteiten georganiseerd.

Behalve door de sportverenigingen en het sportbuurtwerk worden in toenemende mate ook sportactiviteiten georganiseerd door andere (niet primair op sport-beoefening gerichte) organisaties, zoals **scholen, speeltuinen, buurthuizen en bedrijven**. Dit heeft tot gevolg dat het sportaanbod zowel wat betreft vorm als inhoud aanmerkelijk is verbreed en daarmee ook de mogelijkheden voor mensen op een door henzelf gewenste wijze aan sport deel te nemen.

Het sportbuurtwerk heeft tot doel om de ontwikkeling van een gedifferentieerd sportaanbod te bevorderen, waarbij met name aandacht is voor groepen die in een achterstandssituatie verkeren. Het sportbuurtwerk vervult een sleutelpositie met betrekking tot sportstimulering, waarbij in toenemende mate samenwerking wordt gevonden met andere organisaties in de woonwijken.

5.2.3 Schoolsport

Sinds de jaren vijftig worden in Amsterdam door de sportbonden kennismakingsactiviteiten voor scholieren georganiseerd. Deze activiteiten worden door de centrale stad gesubsidieerd. In de loop van de jaren is hierbij in Amsterdam-Noord een nauwe samenwerking tot stand gekomen tussen scholen, sportbuurtwerk en sportverenigingen. Deze ervaringen hebben mede aan de basis gestaan van een aantal stedelijke experimenten in het kader van het project 'Jeugdsport in beweging'.

In de komende jaren zullen de stedelijke kennismakingsactiviteiten geleidelijk worden veranderd in **schoolsportactiviteiten**, waarbij voor de leerlingen van het basisonderwijs het sportaanbod in de buurt centraal staat. Voor leerlingen van het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs zal per school een sportaanbod op maat worden ontwikkeld. Door de reeds eerder opgedane ervaringen, het bestaande netwerk tussen scholen, sportverenigingen en sportbuurtwerk en de nauwe samenwerking tussen de betrokken beleidsafdelingen (Sport & Recreatie en Onderwijs), biedt een dergelijke aanpak in Amsterdam-Noord uitstekende perspectieven.

In het kader van de sociale vernieuwing zal in Amsterdam-Noord bovendien een experiment worden opgezet, waarbij deze vorm van sportstimulering wordt ingepast binnen een breder aanbod van naschoolse activiteiten.

5.2.4 Speeltuinen en buurthuizen/jeugdcentra

De acht speeltuinen in Amsterdam-Noord beschikken over een verenigingsgebouw en een speeltuin. De activiteiten in de verenigingsgebouwen worden georganiseerd door vrijwilligers, terwijl voor de speeltuinen een toezichthouder is aangesteld. Momenteel worden deze toezichthouders opgeleid om tevens sport- en spelactiviteiten voor de kinderen te organiseren. In de vakanties worden in samenwerking tussen de speeltuinen en het sportbuurtwerk sport- en spelactiviteiten voor kinderen opgezet.

Ook in de buurthuizen en jeugdcentra worden sportactiviteiten opgezet, meestal gericht op specifieke doelgroepen als ouderen (Meer Bewegen voor Ouderen) en randgroepjongeren. De contacten met het sportbuurtwerk/sportservicebureau beperken zich tot nog toe voornamelijk tot het gebruik van accommodaties. In een aantal

wijken vormt het gebrek aan geschikte sportaccommodaties voor de buurthuizen en jongerencentra een groot probleem.

Zowel binnen het speeltuinwerk als het sociaal-cultureel en jongerenwerk bestaat behoefte om in samenwerking met het sportbuurtwerk te komen tot een betere afstemming van activiteiten en accommodaties op buurtniveau.

5.2.5 Bedrijfssport

Binnen het bedrijfsleven is de belangstelling voor sport in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Steeds meer (grote) bedrijven organiseren sportdagen of toernooien voor hun medewerkers, waarbij veelal gebruik wordt gemaakt van bestaande sportvoorzieningen in de omgeving. Daarnaast is ook de bedrijfsfitness in opmars. Het sportservicebureau onderhoudt in dit kader actief contact met een aantal grote bedrijven, die zo nu en dan gebruikmaken van de sportaccommodaties in Amsterdam-Noord.

De indruk bestaat dat de potentiële belangstelling binnen het bedrijfsleven groter is, maar dat hier momenteel geen passend aanbod kan worden geleverd door het **gebrek aan faciliteiten en allure binnen de huidige indoor-accommodaties**. Teneinde meer in te kunnen spelen op de wensen en behoeften van het bedrijfsleven, dient met dit aspect rekening te worden gehouden bij toekomstige investeringen in de sportsector. Daarnaast zal het sportservicebureau meer gaan inspelen op mogelijkheden voor commercialisering.

5.3 Verenigingssport

In tegenstelling tot de situatie bij de ongebonden sport is er bij de sportverenigingen over het algemeen sprake van een vaste groep deelnemers. Naast de trainingen neemt een groot deel van de verenigingsleden bovendien deel aan de door de sportbonden georganiseerde competities of toernooien. Voor de meeste van hen gaat het daarbij zowel om het spel en de gezelligheid als om de geleverde prestatie. Slechts een heel klein deel van de verenigingssporters is in staat om de wedstrijdssport op het hoogste niveau te beoefenen en kan als topsporter gekwalificeerd worden.

In Amsterdam-Noord zijn momenteel ongeveer negentig sportverenigingen actief (inclusief omni-sportverenigingen) in ruim dertig verschillende takken van sport (zie bijlage 3). Het brede aanbod van sportverenigingen is dan ook een van de sterke punten binnen het stadsdeel. Ook in Amsterdam-Noord is er echter sprake van een afnemende belangstelling voor georganiseerde activiteiten in verenigingsverband, waardoor vooral een aantal verenigingen in de meer traditionele takken van sport (o.a. voetbal, korfbal en handbal) geconfronteerd wordt met een teruglopend ledental.

Veel sportverenigingen zullen in de komende jaren genoodzaakt worden om hun activiteitenaanbod en organisatievorm geheel of gedeeltelijk aan te passen aan de veranderde deelnamepatronen. Voor een aantal verenigingen zal het bovendien vrijwel onontkoombaar zijn om een bredere en gezonde basis te creëren door een nauwe samenwerking aan te gaan met een andere sportvereniging. Waar mogelijk is het stadsdeel bereid om een dergelijke ontwikkeling te ondersteunen.

Een ander probleem waar veel sportverenigingen mee te maken hebben is het gebrek aan vrijwillig kader en dan met name voor de sporttechnische functies. Het is primair een taak van de sportbonden om de verenigingen te ondersteunen op het terrein van kaderwerving en -behoud, alsmede het organiseren van cursussen voor sporttechnisch kader. Bij de meeste grote sportbonden zijn bovendien STK-medewerkers aangesteld, die tot taak hebben om het bestaande verenigingskader op sporttechnisch gebied te adviseren. Bovendien zijn er inmiddels bij enkele sportbonden en bij de provinciale sportraad Noord-Holland geschoolde verenigingsbegeleiders beschikbaar, die verenigingen kunnen ondersteunen bij het aanpakken van beleidsmatige en organisatorische knelpunten. **Gezien de zelfstandige positie van de georganiseerde sport en het bestaande ondersteuningsaanbod vanuit de sportbonden, is er in algemene zin op dit terrein geen taak weggelegd voor het stadsdeel.**

Met betrekking tot de verenigingssport zal het stadsdeel zich met name inzetten voor het instandhouden dan wel realiseren van een gedifferentieerd sportaanbod in Amsterdam-Noord. Dit zal met name een rol spelen bij het realiseren van nieuwe sportvoorzieningen (bijvoorbeeld tennisbanen in het oostelijke deel van Noord) en het opheffen van overcomplete sportvoorzieningen (bijvoorbeeld voetbalvelden in het kader van de optimalisering). Daarbij geldt overigens dat het gebruik van de sporthallen is vastgelegd in een stedelijke convenantregeling inzake de georganiseerde sport.

Conform de doelstelling en uitgangspunten van het sportbeleid wordt door het stadsdeel groot belang gehecht aan het nemen van gerichte maatregelen voor bevolkingsgroepen, die als gevolg van specifieke drempels geconfronteerd worden met een achterstand in de sportdeelname. Dit geldt met name voor ouderen, gehandicapten en etnische minderheden. Ook in de woonwijken waar het draagvlak voor het verenigingsleven in de afgelopen jaren sterk is afgenomen, zullen aanvullende maatregelen worden geleverd.

De sportverenigingen, die bereid en in staat zijn in dit kader een extra maatschappelijke inspanning te leveren, kunnen rekenen op ondersteuning vanuit het sportbuurtwerk. In de komende jaren zal een meer gedifferentieerd tarievenstelsel gehanteerd worden, zodat tevens in financiële zin impulsen aan dergelijke verenigingen kunnen worden geboden. Er zal worden nagegaan in hoeverre het gebruik van de Stadspas hiervoor aangewend kan worden.

Tevens is het stadsdeel van mening dat er een extra inspanning moet worden geleverd om de ontwikkeling van topsport in Amsterdam-Noord te ondersteunen. Het is duidelijk dat topsport van grote waarde is voor de passieve recreatie van veel mensen en een stimulerend effect heeft op de actieve sportdeelname. Verder kan topsport een rol spelen in de promotie van Amsterdam-Noord, terwijl de organisatie van topsportevenementen tevens een economisch effect sorteert. Om de ontwikkeling van topsport mogelijk te maken, zal een gestructureerde samenwerking tot stand moeten komen met de georganiseerde sport, het bedrijfsleven, de onderwijsinstellingen en de media. Bovendien is het wenselijk om op dit terrein een goede afstemming met de centrale stad en de stichting Amsterdam Sportstad te realiseren. Eén van de doelstellingen van het gemeentelijk Beleidsplan voor de Sport uit 1988 betreft het scheppen van voorwaarden, die het mogelijk maken dat (inter-)nationale (top-)sportevenementen in Amsterdam kunnen plaatsvinden. Momenteel wordt door de centrale stad een beleidsnota 'Topsport in Amsterdam' voorbereid.

Tegen deze achtergrond staat het stadsdeel positief tegenover de ontwikkeling van topsport en topsportevenementen in Amsterdam-Noord. Waar mogelijk zullen kansrijke initiatieven van sportverenigingen ondersteund worden en bovendien zal in overleg met de centrale stad onderzocht worden welke top-sportfaciliteiten in Amsterdam-Noord gerealiseerd kunnen worden.

5.4 Accommodaties

5.4.1 Algemeen

In Amsterdam-Noord is sprake van een uitgebreid en redelijk gespreid aanbod van sportvoorzieningen. Daarbij kan een onderscheid gemaakt worden tussen buitensportaccommodaties, binnensportaccommodaties, zwemaccommodaties en watersportaccommodaties. Ten aanzien van de bepaling van de integrale behoefte aan accommodaties in gemeente Amsterdam wordt gebruik gemaakt van het rapport 'De behoefte aan sportaccommodaties te Amsterdam in 2000' (1985) en de twee rapporten van de werkgroep Optimalisering (1986 en 1989) over de herstructurering van de Amsterdamse sportvelden.

Planning, beheer en onderhoud van accommodaties vormt het belangrijkste kenmerk van een voorwaardenscheppend sportbeleid. Verreweg het grootste deel van de sportbegroting heeft dan ook betrekking op de exploitatie van de sportaccommodaties. Dit betekent dan ook dat er gestreefd moet worden naar een optimaal gebruik en een efficiënt beheer van deze accommodaties. Door het ontwikkelen en toepassen van een gedifferentieerd tarievenstelsel kunnen bovendien extra inkomsten verworven worden, zonder dat dit negatieve gevolgen heeft voor de sportdeelname van sociaal-economisch kwetsbare groepen.

Aangezien de bereikbaarheid van sportaccommodaties van invloed is op de sportbeoefening in het algemeen en de deelname van minder mobiele en draagkrachtige bevolkingsgroepen in het bijzonder, wordt tevens gestreefd naar een optimale spreiding van meervoudige sportaccommodaties (sportparken, sporthallen/-zalen e.d.) over de verschillende woonwijken. Waar het enkelvoudige accommodaties betreft (zwembad, atletiekbaan e.d.), is het wenselijk om deze zoveel mogelijk op een goed bereikbare plaats in het centrale middengebied te situeren. Teneinde de exploitatielasten te beperken kan clustering van dergelijke voorzieningen een financieel aantrekkelijk alternatief vormen. Om het organiseren van topsportevenementen mogelijk te maken, zal een dergelijke accommodatie dienen te voldoen aan de internationale wedstrijdnormen en voldoende toeschouwerscapaciteit moeten bevatten.

5.4.2 Buitensportaccommodaties

In Amsterdam-Noord zijn twaalf sportparken gelegen, waarop de traditionele veldsporten (voetbal, hockey, korfbal, handbal), alsmede atletiek, honk- en softbal, tennis, golf en wielersport worden beoefend (zie bijlage 4).

In het kader van de optimalisering van het gebruik van de sportvelden is het aantal voetbalvelden in Amsterdam-Noord in de afgelopen jaren reeds teruggebracht van 52 naar het huidige aantal van 43. Volgens de prognose in het tweede Optimaliseringsrapport (1989) zullen er in het jaar 2000 in Noord nog slechts 39 voetbalvelden nodig zijn. Tegen deze achtergrond zullen in de komende jaren nog

3 voetbalvelden op het sportpark Elzenhagen worden opgeheven. Op termijn zou nog een voetbalveld van sportpark De Weeren een andere bestemming kunnen krijgen, maar vooralsnog wordt dit als een lichte overcapaciteit in stand gehouden.

Ook het huidige aantal **korfbalvelden** zal met twee worden teruggebracht tot vier velden. Opheffing van 1 korfbalveld is reeds voorzien op sportpark Melkweg. Gezien de overcapaciteit aan korfbalvelden op sportpark Vliegenbos zal 1 korfbalveld worden herbestemd voor andere recreatieve activiteiten.

Het aantal velden voor **handbal (10), honkbal (2) en softbal (3)** zal tot het jaar 2000 in de behoefte voorzien. Voor **hockey** beschikt Amsterdam-Noord over een kunstgrasveld en twee gewone hockeyvelden. Volgens de prognoses van de werkgroep Optimalisering zal er in de toekomst behoefte ontstaan aan een extra kunstgrasveld. In overleg met de sportverenigingen zal nagegaan worden of aan deze behoefte in de komende jaren tegemoet kan worden gekomen.

Naast de bovengenoemde voorzieningen op de gemeentelijke sportparken, zal worden nagegaan op welke wijze in de openbare ruimte **faciliteiten voor de ongebonden sportbeoefening** kunnen worden gerealiseerd. Hierbij wordt onder andere gedacht aan de aanleg van fietspaden, ruiterspaden en trimroutes. Het stadsdeel zal tevens de aanleg van dergelijke voorzieningen in het Landschap Waterland trachten te bevorderen.

5.4.3 Binnensportaccommodaties

In Amsterdam-Noord zijn **twee sporthallen** gesitueerd op de sportparken Elzenhagen en De Weeren. De sporthallen worden op basis van de stedelijke convenant-regeling in de weekenden en de avonden verhuurd aan de georganiseerde sport en overdag gebruikt door het sportbuurtwerk. Uitgaande van het kengetal van een sporthal volgens de standaardafmetingen op 25.000 tot 30.000 inwoners en de toename van het inwonertal, bestaat er in Amsterdam-Noord draagvlak voor een derde sporthal. Bij het hanteren van dit soort kengetallen moet wel enige reserve worden betracht, aangezien hierbij geen rekening wordt gehouden met de in- en uitstroom van sporters van en naar de regio, met name Amsterdam.

Onderzoek zal moeten uitwijzen welke mogelijkheden er bestaan voor het realiseren van een hoogwaardige indoor-accommodatie in het centrale middengebied, waarbij de voorkeur bestaat voor een dubbele sporthal op de plaats van de huidige sporthal Elzenhagen. Een dergelijke accommodatie zou tevens geschikt dienen te zijn voor topsportevenementen en andersoortige manifestaties in Amsterdam-Noord.

Naast de sporthallen, die voldoen aan de officiële wedstrijdnormen, wordt er in de avonden door de sportverenigingen in Amsterdam-Noord gebruik gemaakt van de **gymnastieklokalen**. De gemeente Amsterdam heeft inmiddels aangegeven de subsidie aan sportverenigingen voor het gebruik van gymnastiekzalen af te bouwen. Waar mogelijk zal het stadsdeel nagaan of er in de loop van de komende jaren vervangende accommodatie aan verenigingen kan worden aangeboden.

Verder zijn er in Amsterdam-Noord zes **verenigingsgebouwen** in beheer van het stadsdeel. Van de verenigingsgebouwen met incidentele verhuur is de Albatros in de afgelopen jaren omgevormd tot een sport- en fitnesscentrum. Er zijn diverse sportvoorzieningen (kunstskibanen, squash, snooker, fitness) ondergebracht die niet

alleen de buurt, maar het gehele stadsdeel bedienen. De commerciële mogelijkheden hiervan zullen in de komende jaren verder uitgebouwd moeten worden. Het Zonnehuis heeft vooral een culturele en educatieve functie gekregen (incidenteel bokstempel) en de Purmer en de Open Vaart hebben nog de meest oorspronkelijke functie van verenigingsgebouwen behouden. De Valk en De Kompas fungeren voornamelijk als jongerencentrum en zijn permanent verhuurd aan de stichting Buurtwerk Noord.

Het beleid ten aanzien van de verenigingsgebouwen is er op gericht, dat deze gebouwen een duidelijke buurtfunctie moeten blijven dan wel gaan vervullen, waarbij in de periode 1992-1996 wordt uitgegaan van een toename van het dekkingspercentage tot tenminste 90%. Verenigingsgebouwen die onder deze norm blijven, zullen onderzocht worden op de mogelijkheden om ze af te stoten.

5.4.4 Zwemaccommodaties

Sinds 1975 beschikt Amsterdam-Noord over de uitgebreide zwemaccommodatie **Floraparkbad**. Naast het overdekte zwembad met springkuil en het openluchtbad, bestaat deze accommodatie uit een sauna, een fitnessruimte, een klimwand en horeca-voorzieningen. De bouwkundige opzet en het ongunstige exploitatieresultaat van deze accommodatie hebben aanleiding gevormd tot de uitvoering van een **haalbaarheidsonderzoek naar de toekomst van deze voorziening**. Daarbij zijn de volgende hoofddoelen geformuleerd:

- Het realiseren van een eigentijds multifunctioneel vrijetijdscentrum met een stads(deel)overschrijdend karakter en uitstraling.
- Een optimale clustering van activiteiten en voorzieningen.
- Een maximaal exploitatietekort van fl. 3,8 miljoen met vigerende jaarlijks door de Raad vast te stellen laagdrempelige tarieven voor de grootste doelgroepen.
- Een bezoekersaantal van jaarlijks 1 miljoen.

Het haalbaarheidsonderzoek 'Multifunctioneel Vrijetijdscentrum Floraparkbad' (mei 1992), analyseert de huidige situatie met betrekking tot deze voorziening op een groot aantal aspecten. Op basis van de uitkomsten van deze analyses kan een drietal ontwikkelingsvarianten worden uitgewerkt om de gesignaleerde knelpunten op te lossen. De eerste variant gaat uit van handhaving van de huidige situatie, waarbij alleen de noodzakelijke verbeteringen worden aangebracht. De tweede variant behelst het optimaliseren van de huidige accommodatie met aanvullende elementen. Variant drie beoogt totale nieuwbouw, hetzij op dezelfde locatie, hetzij elders. Daarbij kan overwogen worden om uit te gaan van een nieuwe voorziening op een goed bereikbare locatie waar ook andere voorzieningen voor de vrije tijd, winkelen, welzijn en dergelijke gevestigd zijn.

5.4.5 Watersportaccommodaties

Na de sterke toename van het aantal boten in de jaren zeventig, is deze groei in de loop van de jaren tachtig vrijwel verdwenen. In Amsterdam-Noord zijn momenteel zestien jachthavens gevestigd, waarvan twaalf verenigingshavens (in totaal 600 ligplaatsen) en vier commerciële bedrijven (in totaal 150 ligplaatsen). In vergelijking met de jachthavens in de rest van het land, worden de Amsterdamse havens

over het algemeen gekenmerkt door een beperkte omvang, een sober voorzieningenniveau en een laag tarief.

In het kader van de herontwikkeling van de Noordelijke IJ-oever is in 1989 een onderzoek uitgevoerd naar de **mogelijkheden voor nieuwe jachthavens in Amsterdam-Noord**. Dit onderzoek heeft uitgewezen, dat de bestaande havens destijds niet geheel aan de vraag konden voldoen, zodat er mogelijkheden waren voor het ontwikkelen van een nieuwe jachthaven. Van de door het stadsdeel aangegeven lokaties Noorder IJ-plas, Sixhaven en Zeeburgertunnel bleek een lokatie bij de Zeeburgertunnel het meest geschikt, vooral vanwege de ligging ten opzichte van het IJsselmeer. Er werd gedacht aan een nieuwe, grotere verenigingshaven met circa 200 ligplaatsen inclusief vrije passantenplaatsen. Aangezien in de directe omgeving van Amsterdam inmiddels een aantal jachthavens tot stand is gekomen met een vrije uitvaart naar het IJsselmeer, is het momenteel onduidelijk in hoeverre nog steeds behoefte bestaat aan een dergelijke haven bij de Zeeburgertunnel. Het is wenselijk om dit op korte termijn te onderzoeken, waarbij tevens rekening gehouden moet worden met de ontwikkeling van de Noorder IJ-plas (mogelijke passantenhaven) en de toekomst van de Sixhaven (mogelijke bestemmingswijziging).

Naast de pleziervaart zijn er in Amsterdam-Noord ook ruime mogelijkheden voor de **kleine watersport**. Het kanovaren kan zich verheugen in een toenemende mate van belangstelling. Op het sportpark Kadoelen is een clubhuis en een botenstalling aanwezig. In de komende jaren bestaan goede perspectieven voor uitbreiding dan wel oprichting van verenigingen en accommodaties. Plankzeilen vindt in Amsterdam-Noord geheel buiten het verenigingsleven plaats. Momenteel zijn er plankzeilvoorzieningen in 't Twiske. Bij de toekomstige ontwikkeling van de Noorder-IJ-plas zal eveneens een dergelijke voorziening worden gerealiseerd. Deze locatie biedt eveneens goede mogelijkheden voor andere kleine watersporten zoals bijvoorbeeld waterskiën (tele-skibaan). Bovendien zal het stadsdeel de aanleg van kanoroutes en surffaciliteiten in het Landschap Waterland trachten te bevorderen. Teneinde overlast voor bewoners en aantasting van het landschap zoveel mogelijk te voorkomen zal hierbij een duidelijke zonering moeten worden gerealiseerd.

Met betrekking tot de **hengelsport** zijn in stadsdeel Noord voldoende mogelijkheden. Door de Hengelsport Vereniging Amsterdam zijn hier meer dan twintig geschikte lokaties in kaart gebracht.

5.5 Hoofdpijnen voor het sportbeleid

De hoofdpijnen voor het sportbeleid in Amsterdam-Noord kunnen als volgt beschreven worden.

- Het bevorderen van een gedifferentieerd sportaanbod.

Vanuit het sportbuurtwerk zullen samenwerkingsmodellen ontwikkeld worden met de sportverenigingen, het onderwijs, het sociaal-cultureel werk en het bedrijfsleven. Daarbij zal een betere afstemming van sportactiviteiten in de diverse wijken plaatsvinden. Er zal nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de vraagstimulering en aanbodontwikkeling met betrekking tot bevolkingsgroepen, die een achterstand in sportdeelname hebben.

- **Het in stand houden dan wel realiseren van een goed gespreid aanbod van laagdrempelige sportvoorzieningen op wijkniveau.**
Deze voorzieningen moeten geschikt zijn voor veelvormig gebruik op het gebied van sport en bewegingsrecreatie. Waar mogelijk wordt gestreefd naar samenwerking met andere accommodaties in de verschillende woonwijken.
- **Het uitbouwen van de informatie- en ondersteuningstaak van het sport-servicebureau.**
Hierbij wordt er van uitgegaan, dat dit bureau binnen enkele jaren haar bestaansrecht kan bewijzen door het verbeteren van de relatie tussen burgers en overheid (klantgericht werken), het verhogen van de bezettingsgraad van accommodaties, het doorvoeren van een efficiëntere bedrijfsvoering en het genereren van extra inkomsten. Er zal een aparte notitie met betrekking tot de sportsponsoring worden geschreven.
- **Het stimuleren van topsportontwikkeling en het (mede-)organiseren van topsportevenementen.**
Waar mogelijk zullen kansrijke initiatieven van sportverenigingen ondersteund worden en bovendien zal onderzocht worden welke topsportevenementen in Amsterdam-Noord plaats kunnen vinden. Er zal worden nagegaan in hoeverre er bij het bedrijfsleven in Noord belangstelling is om hieraan een organisatorische of financiële bijdrage te leveren. In dit kader zal tevens aansluiting gezocht worden met de centrale stad en de stichting Amsterdam Sportstad.
- **Het streven naar de ontwikkeling van een hoogwaardig, multifunctioneel sportcentrum op een goed bereikbare locatie, bij voorkeur in het centrale middengebied.**
Er wordt uitgegaan van een clustering van gevarieerde sportvoorzieningen met een bovenlokale functie.
- **Het doorvoeren van een gedifferentieerd tarievenstelsel, waarbij een relatie wordt gelegd tussen het maatschappelijk en financieel rendement.**
Er zullen kwaliteitscriteria worden ontwikkeld op basis waarvan het maatschappelijk rendement inzichtelijk gemaakt kan worden. Bij de vaststelling van tarieven zullen de doelstellingen en de bereikte doelgroep worden meegewogen. Het uitgangspunt daarbij is dat er geen al te grote verschillen mogen optreden met de situatie in de regio. Op termijn zal er gewerkt worden in de richting van het opstellen van kwaliteitscontracten, waarbij zowel de taken en verantwoordelijkheden van huurder als verhuurder nauwkeurig worden vastgelegd. Over het tarievenbeleid zal een afzonderlijke notitie "Differentiatie Sporttarieven" worden voorbereid.

6 Openluchtrecreatie

6.1 Algemeen

Recreatie is een veelzijdig maatschappelijk verschijnsel, dat in de afgelopen decennia steeds meer in de belangstelling van zowel ondernemers als beleidsmakers is komen te staan. In hoofdstuk 4 is reeds kort aangegeven dat het begrip 'recreatie' sterk aan verandering onderhevig is en dat daarmee ook relaties met aanverwante begrippen verschuiven. Recreatie wordt over het algemeen breder geïnterpreteerd dan 'vrijtijdsbesteding', waarbij immers de activiteiten meer centraal staan dan de belevingswaarde hiervan. Zo kan het naar school brengen van kinderen of naar het werk fietsen een recreatieve waarde vertegenwoordigen, terwijl dit niet als vrijtijdsbesteding kan worden aangemerkt. Bovendien wordt recreatie niet meer per definitie gekoppeld aan de natuur of het groen, aangezien ook allerlei voorzieningen en manifestaties, stenige ruimten en het water grote recreatieve waarde kunnen hebben.

Een dergelijke brede interpretatie van het begrip 'recreatie' heeft tevens gevolgen voor het beleid. Recreatiebeleid bestrijkt delen van het welzijnsbeleid, het ruimtelijk beleid, het economisch beleid en wordt dan ook aangeduid als facetbeleid. Anderzijds vindt er over het algemeen tevens een inperking plaats van de aard en omvang van de overheidsbemoeienis op dit terrein. Een groot deel van de vrije tijd wordt door de mensen in huis doorgebracht. De inrichting en kwaliteit van de woningen bepaalt uiteraard de recreatieve (on-)mogelijkheden binnenshuis, maar vormt vrijwel nooit een aandachtspunt van het recreatiebeleid. Hetzelfde geldt voor de sociaal-culturele en (semi-)commerciële recreatievoorzieningen, zoals buurthuizen, theaters, bioscopen, restaurants en cafés. Aan deze inperking liggen over het algemeen meer pragmatische dan inhoudelijke argumenten ten grondslag.

Ook in dit hoofdstuk zal uitsluitend aandacht besteed worden aan het beleid met betrekking tot de openluchtrecreatie in de (semi-)openbare ruimte. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen drie schaalniveaus, te weten de directe woonomgeving (par. 6.2), de bovenwijkse voorzieningen (par. 6.3) en de stadsrand en het buitengebied (par. 6.4). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een weergave van de hoofdlijnen van het beleid op dit terrein.

6.2 Recreatie in de woonwijken

Amsterdam-Noord kan in algemene zin beschouwd worden als een **relatief groen stadsdeel**. Een aanzienlijk deel van de woningen beschikt over een eigen tuin en bovendien is er in de meeste nieuwe wijken veel kijkgroen toegepast (bermen, groenstroken, bomen). Hoewel een dergelijke stedenbouwkundige opzet wel bijdraagt aan een positieve belevingswaarde van de woonomgeving, is de recreatieve gebruikswaarde van deze groenelementen beperkt.

Uit onderzoek komt regelmatig naar voren dat de meeste mensen het grootste deel van hun **vrije tijd in de directe woonomgeving** doorbrengen. Hierbij kan echter enige nuancering naar leefstijlen en doelgroepen worden aangebracht. Ouderen, kinderen, minderheden en mensen met lagere inkomens blijken om diverse redenen meer op de woonomgeving te zijn aangewezen dan bijvoorbeeld studenten en

forenzen. Hierbij spelen mobiliteit, inkomenspositie en sociale netwerken een belangrijke rol. In de wijken waar eerstgenoemde bevolkingsgroepen relatief sterk vertegenwoordigd zijn zal de inrichting van de (semi-)openbare ruimte dan ook aan andere eisen moeten voldoen. Deze inrichting zal voor de verschillende bevolkingsgroepen in de buurt een uitnodiging moeten vormen tot recreatief (mede-)gebruik van de openbare ruimte. Het kan daarbij gaan om speelgelegenheden voor kinderen, trapveldjes voor de jeugd, ontmoetingsplaatsen en wandelgelegenheden voor volwassenen etc. In de **nota 'Speelruimte in Noord'** zal de spreiding en de inrichting van de speelgelegenheden in de verschillende wijken nader geanalyseerd worden en een specifiek plan van aanpak worden opgesteld.

De gebruiks- en belevingswaarde van (openbare) voorzieningen is niet alleen afhankelijk van kwantitatieve normen als spreiding en bereikbaarheid, maar ook van kwalitatieve aspecten als veiligheid, duurzaamheid, attractiviteit en multifunctionaliteit. In de **nota 'Kwaliteit Openbare Ruimte'** zullen dergelijke aspecten nader uitgewerkt worden.

Bij de **inrichting dan wel herinrichting van de openbare ruimte** zal zoveel mogelijk gebruik gemaakt moeten worden van de mogelijkheden, die er binnen de buurt van nature aanwezig zijn en aangesloten dienen te worden bij de wensen en behoeften van de diverse bewonersgroepen. Daarbij zullen conflicterende recreatieve functies en aspecten die de kwaliteit van de openbare ruimte bedreigen, voorkomen dan wel ingedamd moeten worden.

Vanuit het oogpunt van sport en recreatie wordt hierbij onder andere gedacht aan openbare tennisveldjes, jeu de boules-banen, maar bijvoorbeeld ook trimroutes, fietspaden en ruiterspaden. Daarnaast kunnen voorzieningen worden toegevoegd aan het Hart van Noord, te weten het Buikslotermeerplein. Naast uitbreidingen in de sfeer van cultuur en horeca, kan ook een sportief-recreatieve attractie hierbij een goede aanwinst vormen. Momenteel wordt nagegaan of gedurende de wintermaanden in de nabijheid van het plein een kunstijsbaan geëxploiteerd kan worden.

Naast de inrichting van de openbare ruimte vraagt ook het **beheer en onderhoud** in toenemende mate de aandacht. Vooral in de oudere woonwijken is over het algemeen sprake van een zeer hoge gebruiksdruk, waardoor relatief veel regulier onderhoud moet plaatsvinden om de natuurlijke slijtage te herstellen. Het tegengaan van vandalisme, vervuiling en sociale onveiligheid vraagt daarnaast specifieke aandacht. **Het snel en effectief uitvoeren van het reguliere onderhoud en herstel kan echter verpaupering van de openbare ruimte voorkomen en dient om die reden met name in de oudere wijken op hoog niveau gehandhaafd te blijven.** Wel zal door een aangepaste inrichting, het gebruik van onderhoudsarme materialen en de ontwikkeling van nieuwe beheervormen getracht worden de hieraan verbonden kosten te beperken.

In het kader van de sociale vernieuwing wordt de komende jaren in de Van der Pekbuurt een project **'Preventief buurtbeheer'** uitgevoerd, waarbij getracht wordt de kwaliteit van het leefmilieu te verbeteren. In samenwerking tussen bewoners en organisaties, die een beheertaak in de buurt vervullen, wordt gezocht naar effectievere vormen van beheer, waardoor tevens de recreatieve gebruikswaarde van de openbare ruimte verhoogd kan worden. Mede afhankelijk van de resultaten van dit experimentele project, zal nagegaan worden in hoeverre een dergelijke vorm van buurtbeheer ook in andere wijken kan worden opgezet.

6.3 Bovenwijkse recreatievoorzieningen

Naast de kleinschalige recreatievoorzieningen, die met name voor de buurtbewoners zijn bedoeld, zijn er uiteraard ook voorzieningen, die een groter verzorgingsgebied dan de wijk hebben. Achtereenvolgens zullen de bovenwijkse speelvoorzieningen, de bovenwijkse parken, de recreatieve routes, de volkstuinparken en de voorzieningen voor water- en oeverrecreatie aan de orde komen. Een aantal bovenwijkse voorzieningen, die naast een recreatieve functie ook vanuit het perspectief van de sport van belang zijn, werden reeds in het voorgaande hoofdstuk beschreven.

6.3.1 Bovenwijkse speelvoorzieningen

Speelgelegenheden zijn merendeels kleinschalige, buurtgebonden voorzieningen. Een aantal speelvoorzieningen heeft echter duidelijk een bovenwijkse karakter. Voor Amsterdam-Noord gaat het hierbij met name om de water- en avonturenspeelplaats in 't Twiske (zie paragraaf 6.4) en de bouwspeelplaats Jeugdland. Inmiddels worden voor de huidige lokatie van Jeugdland woningbouwplannen voorbereid. Er zal worden nagegaan in hoeverre het mogelijk is deze functie op een andere, bij voorkeur centrale plaats binnen het stadsdeel te situeren. Momenteel wordt nagegaan of een bouwspeelplaats in het Volewijkspark kan worden gerealiseerd.

6.3.2 Bovenwijkse parken

In de stedelijke groenstructuur wordt als norm voor een bovenwijkse park de minimale omvang van 12 ha gehanteerd. In deze visie zijn er in Amsterdam-Noord drie bovenwijkse parken, te weten het Florapark, het W.H. Vliegenbos/Het Rietland en het Buikslotermeerpark. Daarbij moet echter opgemerkt te worden dat het laatstgenoemde park door de aanleg van een golfbaan een groot deel van de openbare groenfunctie heeft verloren. Wanneer de gangbare kengetallen met betrekking tot het groenoppervlak per inwoner (10,2 m²) en de maximale afstand tussen woning en bovenwijkse park (800-1200 m) op Amsterdam-Noord worden toegepast blijkt dat met name aan de westkant een tekort aan bovenwijkse groen bestaat. Deze tekorten aan bovenwijkse groen zullen echter voor een belangrijk deel opgeheven worden door de voorgenomen uitbreidingen in de Nieuwe Gouwlob en aan de Noorder IJ-plas.

In toenemende mate worden echter vraagtekens gezet bij een dergelijke (kwantitatieve) normering van het bovenwijkse groen. De gebruiks- en belevingswaarde van een park worden immers voor een belangrijk deel bepaald door de ligging van het park binnen het stadsdeel, de bereikbaarheid, de maatverhoudingen, de voorzieningen en de landschappelijke inrichting. Alleen al gezien vanuit hun meer centrale ligging is de betekenis van het Florapark en het W.H. Vliegenbos veel groter dan bijvoorbeeld van het perifeer gelegen Buikslotermeerpark. Het is wenselijk om na te gaan in hoeverre de landschappelijke inrichting en het beheer van de eerstgenoemde parken optimaal kunnen worden afgestemd op het (potentiële) gebruik. In de binnenkort uit te brengen nota 'Groenbeheer' zal hier nader aandacht aan worden besteed.

6.3.3 Recreatieve routes

In Amsterdam wordt een **stelsel van groene verbindingzones en recreatieve routes** ontwikkeld, dat de binnenstad en de vooroorlogse woonwijken verbindt met het buitengebied. Deze routes zijn gelegen in de verkeersluwte en lopen langs en door groenvoorzieningen, sportparken, volkstuinparken en langs water-verbindingen. Aangezien met name de grotere waterlopen de hoofdstructuur van het stedelijk landschap bepalen, treden deze dan ook op als de meest stabiele dragers van het recreatieve routestelsel.

Voor Amsterdam-Noord gaat het hierbij om een **vijftal routes** te weten de IJsselmeerroute (langs het IJ in de richting van het Kinselmeer), de Waterland-oostroute (door het W.H. Vliegenbos), de Noordhollands kanaalroute (door Florapark en volkstuinpark in de richting van Buikslotermeerpark), de Waterland-westroute (naar 't Twiske) en de Zaanstreekroute (richting Noorder IJ-plas). De ontwikkeling van de beide Waterlandroutes (oost en west) en de Noordhollands kanaalroute genieten daarbij de hoogste prioriteit. De ontwikkeling van deze routes verloopt in overleg met de centrale stad, waarbij gebruik gemaakt kan worden van bijdragen van rijk en provincie in het kader van de **Randstadgroenstructuur** (RSGS). Momenteel is een actualisering van de Amsterdamse RSGS-prioriteiten door de centrale stad in voorbereiding. Door de directe vertegenwoordiging van het stadsdeel Noord in de gemeenschappelijke regeling inzake het landschap Waterland, kan ook langs deze weg het realiseren van de recreatieve routes ondersteund worden.

6.3.4 Volkstuinparken

In Amsterdam-Noord liggen **zeven volkstuinparken** met in totaal ruim 1500 tuinen. Met uitzondering van de volkstuinparken in West (bocht van zijkanaal I) en in het Middengebied (tussen het Noordhollands Kanaal en de N10), liggen deze parken geconcentreerd rondom Schellingwoude.

Het tekort aan volkstuinen, zoals dat een tiental jaren geleden nog bestond, is thans volledig opgeheven. In een onderzoek naar de toekomstige vraag naar volkstuinen, dat in 1989 in opdracht van de Rijksplanologische Dienst (RPD) is uitgevoerd, wordt geconcludeerd dat over het algemeen **vraag en aanbod** met betrekking tot deze voorziening redelijk in evenwicht is. Als gevolg van lokale omstandigheden kan er nog een licht tekort of juist een beperkt overschot bestaan. In Amsterdam is sprake van een evenwichtige situatie, die ook op de situatie in Amsterdam-Noord van toepassing lijkt te zijn. De huidige reserveringen voor volkstuinparken aan de Waterlandzoom blijven vooralsnog in stand met het oog op toekomstige ontwikkelingen.

In **kwalitatieve** zin zijn nog wel enkele verbeteringen gewenst, met name waar sprake is van milieu-overlast. Aangaande de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkelingen met betrekking tot de volkstuinparken worden de resultaten afgewacht van het onderzoek naar volkstuinen en nutstuinen, dat door de centrale stad zal worden uitgevoerd.

6.3.5 Water- en oeverrecreatie

Momenteel is de Stootersplas in recreatieschap 't Twiske de enige (natuurlijke) lokatie met goed zwemwater in de directe omgeving van Amsterdam-Noord. Overeenkomstig de Amsterdamse situatie is er ook in Noord sprake van een tekort aan dergelijke voorzieningen. Dit tekort kan opgeheven worden met de uitvoering van de **plannen voor water- en oeverrecreatie bij het Kinselmeer, Schellingwoude en de Noorder IJ-plas**. Met name voor de laatstgenoemde lokatie is de planontwikkeling gaande. In het licht van deze plannen en de noodzaak om de huidige waterkwaliteit aldaar ook in de toekomst in stand te houden, dient de mogelijke stort van verontreinigde grond in de Noorder IJ-plas tegengegaan te worden dan wel zekerheid worden verstrekt dat de kwaliteit van het oppervlaktewater niet wordt aangetast. Voordat de ontwikkeling van het Kinselmeer voor de water- en oeverrecreatie ter hand kan worden genomen, zal een milieusanering moeten plaatsvinden als gevolg van verontreiniging vanuit de reeds jarenlange illegale bebouwing. In overleg met betrokkenen zal een voorstel worden ontwikkeld inzake de toekomstige inrichting van het Kinselmeer.

6.4 Recreatie aan de rand en buiten het stadsdeel

Vanuit stedenbouwkundig perspectief wordt de stadsrand beschouwd als een geleidelijke overgangszone tussen de stedelijke bebouwing en het agrarische ommeland. In het kader van de openluchtrecreatie kunnen aan de stadsrand voorzieningen voor intensieve recreatie worden aangelegd, die de overgang vormen tussen de stedelijke recreatie in de stad en de extensieve recreatie in het buitengebied.

In de praktijk bestaat er echter over het algemeen weinig ordening in de inrichting van deze randgebieden. Enerzijds staat de oorspronkelijke (veelal agrarische) functie van dit gebied vaak onder grote druk (verstedelijking, versnippering), anderzijds duurt het meestal vele jaren voordat de nieuwe functies duidelijk uitgekristalliseerd zijn. In deze periode ontstaat er nogal eens een zogenoemde wilde verstedelijking, die gekenmerkt wordt door bijvoorbeeld autosloperijen en caravanopslag. Deze planologische onzekerheid, die vooral aan de westkant van Amsterdam duidelijk te zien is, lijkt in Amsterdam-Noord minder sterk te zijn. Dit is vooral het gevolg van het feit dat de rondweg (A10) de grens van de stedelijke bebouwing vormt. Aan de buitenzijde van deze rondweg zijn slechts voorzieningen voor de sportbeoefening (sportpark De Weeren) en intensieve recreatie (Buikslotermeerpark, Noorder IJ-plas) toegestaan.

Voor de **Noordelijke IJ-oever** (zuidelijke begrenzing van het stadsdeel) is inmiddels een aantal plannen uitgewerkt, waarbij nog diverse alternatieven overwogen worden. De centrale stad heeft inmiddels de punt van Noord tot grootstedelijk ontwikkelingsgebied uitgeroepen en staat een intensieve bedrijfsmatige inrichting van dit gebied voor. **Het stadsdeel Noord geeft de voorkeur aan een gevarieerde en meer open inrichting, waarbij de functies wonen, werken, vervoer en recreëren in een hoogwaardig stedelijk milieu worden samengevoegd.**

De **gunstige ligging van Amsterdam-Noord** tussen de binnenstad van Amsterdam en het landschap Waterland biedt de bewoners op relatief korte afstand een gevarieerd pakket aan recreatiemogelijkheden. Aan de zuidkant vormt de nabij gelegen Amsterdamse binnenstad met haar winkels, theaters, musea en horecagelegenheden een recreatief milieu van groot formaat. Vooral door de voltooiing

van de rondweg en de toekomstige aanleg van een hoogwaardige railverbinding met de binnenstad zal de bereikbaarheid van Amsterdam vanuit stadsdeel Noord sterk verbeteren.

Aan de noordkant van het stadsdeel ligt een uniek landschap met een karakteristieke waterstructuur en beschermde dorpsgezichten. Het **landschap Waterland** (25.000 ha), waartoe ook landelijk Noord behoort, is één van de twintig nationale landschappen. Al in 1982 is de gemeente Amsterdam een gemeenschappelijke regeling aangegaan met de provincie en het Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Waterland (ISW), bestaande uit 13 gemeenten. Inmiddels zijn de taken en bevoegdheden met betrekking tot de **deelname aan de gemeenschappelijke regeling** inzake het landschap Waterland door de gemeente Amsterdam overgedragen aan stadsdeel Noord. Daarbij is overeengekomen dat de centrale stad de kapitaalslasten en de helft van de beheerlasten in het Amsterdamse aandeel (1/3-deel van het totaal) voor haar rekening neemt en stadsdeel Noord de andere helft van de beheerlasten (zie bijlage 8).

De doelstelling van het landschap Waterland is het bevorderen van een evenwichtige ontwikkeling van de openluchtrecreatie en het duurzaam in stand houden van het specifieke en gedifferentieerde karakter van het landschap door bescherming en ontwikkeling van de waarden, die het in zich draagt. In het inmiddels vastgestelde recreatiebasisplan wordt het accent met name gelegd op voorzieningen voor de extensieve recreatie. Naast de aanleg van wandel- en fietspaden zijn er in Waterland reeds enkele routes voor kanoën, schaatsen en joggen gemarkeerd. **Voor de intensieve recreatie legt stadsdeel Noord prioriteit bij de ontwikkeling van de Noorder IJ-plas.** Op enige termijn zal de sanering van de situatie rond het Kinselmeer de aandacht krijgen.

Ten noordwesten van Amsterdam-Noord (tussen Landsmeer, Oostzaan en Ilpendam) ligt het **recreatiegebied 't Twiske** (700 ha), dat voor een belangrijk deel is ingericht voor de intensieve dagrecreatie. Naast de groen- en surfstranden en een jachthaven, zijn er routes voor wandelaars, fietsers en ruiters, dagkampeerterreinen en een water- en avonturenspeelplaats. Aangezien het Twiske niet grenst aan het grondgebied van stadsdeel Noord, is destijds besloten dat de centrale stad deelneemt aan de gemeenschappelijke regeling van dit zogenoemde rijksrecreatiegebied. Uit de bezoekcijfers van het Twiske blijkt echter wel het belang van dit recreatiegebied voor de bewoners van Amsterdam-Noord (zie 4.3).

6.5 Hoofddijnen voor het recreatiebeleid

In de afgelopen jaren is door het stadsdeel nog slechts beperkte aandacht besteed aan een integraal beleid met betrekking tot openluchtrecreatie. Deze nota vormt een eerste aanzet tot verdere beleidsontwikkeling op dit terrein. Bovendien wordt momenteel de nota 'Groenbeheer' voorbereid, waarbij nader wordt ingegaan op de groenstructuur in Amsterdam-Noord. Het is wenselijk om op basis van beide nota's de hoofddijnen van het recreatiebeleid te integreren tot een richtinggevend beleidskader voor de komende jaren.

De **hoofdpijnen van het recreatiebeleid** kunnen als volgt geformuleerd worden:

- Recreatiemogelijkheden binnen de drie schaalniveaus (buurt, stadsdeel en regio) dienen een **complementaire functie** te hebben.
- Gezien het belang van de directe woonomgeving voor de recreatie van vooral ook de kwetsbare groepen in de samenleving, ligt de prioriteit bij de **recreatieve mogelijkheden in de directe woonomgeving (buurniveau)**. Dit betekent dat door gedeeltelijke herinrichting en intensivering van het onderhoud met name in de oudere buurten straten, pleinen en groenelementen een uitnodiging moeten vormen tot recreatief (mede-)gebruik.
- Met betrekking tot de bovenwijkse (groen-)voorzieningen wordt niet uitsluitend uitgegaan van kengetallen met betrekking tot omvang en afstand, maar vooral ook van het **optimaliseren van het (potentiële) gebruik** door aanpassingen in de inrichting, onderhoud en beheer. Vooral de centraal gelegen parken zullen een maximum aan ongeconditioneerde ruimte moeten bevatten, teneinde gelegenheid te bieden voor een breed scala aan recreatieve activiteiten naast of na elkaar.
- Specifieke recreatievoorzieningen zullen bij voorkeur op een goed bereikbare plaats aan de stadsrand moeten worden aangelegd (Waterlandzoom, Noorder IJ-plas, Noordelijke IJ-oever), teneinde zoveel mogelijk een vloeiende overgang tussen de stedelijke bebouwing en het ommeland tot stand te brengen.
- Recreative geleidingszones zullen een **aantrekkelijk en veilig routestelsel** voor langzaam verkeer moeten vormen tussen de woonwijken en het buitengebied. Daarbij zal zoveel mogelijk aangesloten moeten worden bij de dragers en markante punten van het landschap, zoals dijken, waterlopen en bomenrijen.

7 Toerisme

7.1 Algemeen

In beleidsnota's worden de terreinen recreatie en toerisme in toenemende mate in hun onderlinge samenhang beschreven. Ook bij de uitwerking van concrete plannen wordt vaak uitgegaan van een toeristisch-recreatief ontwikkelingsproject. Hoewel recreatieve voorzieningen uiteraard ook toegankelijk zijn voor toeristen en andersom de meeste bewoners ook de toeristische trekpleisters van de eigen stad wel eens bezoeken, is er toch duidelijk sprake van verschillende doelgroepen met specifieke wensen, behoeften en verwachtingen. Om deze reden zijn recreatie en toerisme in deze beleidsnota in afzonderlijke hoofdstukken beschreven.

Er is tot nog toe nauwelijks sprake geweest van een gerichte verkenning van de toeristische markt in Amsterdam-Noord en de mogelijkheden om hier actief op in te spelen. Wel is er een aantal ontwikkelingen gaande, die aanleiding hebben gevormd om hier nader op in te gaan. In de volgende paragrafen zal nader ingegaan worden op de sterke en zwakke kanten van het toeristisch produkt in Amsterdam-Noord, waarbij het onderscheid in de drie V's van de toeristische mix (vermaak, vervoer, verblijf) als basisindeling wordt gehanteerd. In de laatste paragraaf zullen vervolgens enkele hoofdlijnen van het toeristisch beleid worden gepresenteerd, die met name een ontwikkelingstraject voor de komende jaren indiceren.

7.2 Toeristisch vermaak

Onder toeristisch vermaak worden feitelijk alle voorzieningen begrepen, die aantrekkingskracht kunnen uitoefenen op toeristen. Dit kan variëren van een museum tot een gezellig terras en van een attractieve winkelstraat tot een rondvaart. De redenen voor toeristen uit binnen- en buitenland om een bepaalde dag- of vakantiebestemming te kiezen lopen uiteraard sterk uiteen. Sommige toeristen komen bijvoorbeeld speciaal naar Amsterdam om te winkelen of uit te gaan. Anderen hebben met name belangstelling voor de historische grachtengordel of de musea. Veel bezoekers van Amsterdam vinden met name de combinatie van allerlei vormen van vermaak aantrekkelijk. Daarnaast trekken openluchtevenementen als Sail Amsterdam en de Vrijmarkt de bezoekers in groten getale naar de stad. Tenslotte is voor Amsterdam het zakelijk toerisme een belangrijke pijler van het toeristenbeleid. Kortom, om een breed toeristenpubliek te bereiken, moet bij voorkeur een **gevarieerd toeristisch produkt** worden geboden. In de Nota "Amsterdam toeristenstad: Kijk op de jaren negentig" uit 1989 worden met name **verlenging** van de individuele verblijfsduur van toeristen in Amsterdam en een **spreiding** van het toeristenbezoek over een langer seizoen als belangrijke doelstellingen van het beleid genoemd. Daarbij wordt het tevens als een gebrek gezien dat Amsterdam een **beeldbepalende trekpleister** als bijvoorbeeld de Eiffeltoren (Parijs) of het Vrijheidsbeeld (New York) ontbeert.

Hoewel er geen cijfermateriaal voorhanden is, heerst er binnen het stadsdeel een breed gedragen opvatting dat Amsterdam-Noord aan toeristen op dit moment weinig vermaak te bieden heeft. Er zijn geen toeristische attracties, de horecagelegenheden zijn beperkt en het winkelapparaat heeft voor het toerisme

onvoldoende allure. Zonder de toeristische mogelijkheden te overschatten, heeft het stadsdeel in principe een **redelijke uitgangspositie** om in de toekomst meer van het Amsterdamse toerisme te profiteren. De ligging aan het IJ tussen de Amsterdamse binnenstad en Waterland als uniek Hollands landschap, lijkt met name voor toeristen, die een gevarieerde bestemming zoeken niet onaantrekkelijk. Bovendien zijn de verbindingen per auto en openbaar vervoer de laatste jaren sterk verbeterd.

De **toename van het aantal overnachtingen** op de camping (Vliegenbos) en de vestiging van twee hotels (Bastion en Galaxy) in het stadsdeel maken duidelijk dat ook toeristen steeds vaker het IJ oversteken. Om meer te profiteren van de toeristische bestedingen zal een nauwkeurige analyse moeten plaatsvinden van de mogelijkheden om deze toeristen een dag binnen het stadsdeel Noord te laten besteden. Veel moeilijker zal het zijn om toeristen die elders in Amsterdam verblijven richting Amsterdam-Noord te halen. Daarbij zal de toekomstige ontwikkeling van de "Punt van Noord" in het kader van de herstructurering van de Noordelijke IJ-oever van cruciale betekenis zijn. Dit gebied zal een logische samenhang moeten vertonen met het centrale gedeelte van de zuidelijke IJ-oever, teneinde voor stadsdeel Noord als een stevig ankerpunt voor het toerisme te kunnen dienen. Het realiseren van een speciale toeristisch-recreatieve voorziening in dit gebied lijkt hiervoor een noodzakelijke voorwaarde. Tenslotte kan de vestiging van een goed geoutilleerde **jachthaven met passantenplaatsen** (Marina) naast de noordelijke aanlanding van de Zeeburgertunnel/-brug met vrije uitvaart naar het IJsselmeer in een duidelijke behoefte voorzien. Het eerder aangekondigde onderzoek zal de haalbaarheid hiervan nader moeten analyseren.

7.3 Toeristisch vervoer

Zoals reeds eerder is aangegeven is de **bereikbaarheid** van Amsterdam-Noord vanuit de centrale stad in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Door het gereedkomen van de Zeeburgertunnel als de derde tunnel onder IJ door en de voltooiing van de rondweg (A10) is de verbinding per auto aanzienlijk verbeterd. Wanneer de hoogwaardige railverbinding vanuit CS naar Noord wordt gerealiseerd, neemt ook de kwaliteit van de aansluiting per openbaar vervoer toe.

Hoewel toeristen voor een belangrijk deel gebruik (kunnen) maken van dezelfde vervoermiddelen als de bewoners van Amsterdam-Noord, vereisen bepaalde toeristische doelgroepen een **aparte vervoersbenadering**. Hierbij kan gedacht worden aan volledig georganiseerde dagtrips (inclusief vervoer) vanuit hotels en de camping. Een andere mogelijkheid is een aparte toeristenbus vanaf het Centraal Station, die gedurende het hoogseizoen langs hotels/campings in Noord naar de trekpleisters in Waterland rijdt en in de toekomst wellicht op de terugweg het Kinselmeer of de Noorder IJ-plas aandoet. Tenslotte kan nagegaan worden of er combinaties van vervoermiddelen kunnen worden geboden (bijv. bus, fiets en kano).

7.4 Toeristisch verblijf

De internationale concurrentiepositie van Amsterdam is in vergelijking met andere Europese steden teruggelopen van een vierde plaats (achter London, Parijs en Rome) in 1980 tot een achtste plaats in 1987. Dit is met name het gevolg van de sterke opkomst van Athene, Madrid, Wenen en München. Sedertdien zijn ook

Barcelona, Brussel en Kopenhagen sterk in opmars. Desalniettemin is er sprake van ongeveer 2,5 miljoen toeristische overnachtingen in Amsterdam.

In Amsterdam-Noord is een **jeugdcamping** gevestigd in het W.H. Vliegenbos, waar tevens twintig trekkershutten (102 bedden) gevestigd zijn, die gedurende het seizoen vrijwel voortdurend verhuurd zijn. De capaciteit van de trekkershutten zal dan ook met 64 bedden vergroot worden. Het aantal overnachtingen op de camping is in 1991 met ruim 30.000 toegenomen tot circa 115.000 overnachtingen. Ondanks een uitbreiding enige jaren geleden, heeft deze kampeervoorziening inmiddels wederom de grenzen van haar capaciteit bereikt. Het beleid is er op gericht om de camping op meer commerciële wijze te exploiteren.

Teneinde wildkamperen in het W.H. Vliegenbos te voorkomen, lijkt het zinvol om gedurende het hoogseizoen (ca. 5 weken) het aangrenzende sportpark Vliegenbos (2 ha) als overlooptcamping te gebruiken. **Tegen deze achtergrond is het tevens wenselijk om elders in Amsterdam-Noord op een met openbaar vervoer goed bereikbare plaats een gezinscamping te realiseren. In dat geval zou tevens enige differentiatie naar doelgroepen moeten worden doorgevoerd.**

Tot voor enige jaren waren er in Amsterdam-Noord geen **hotels** gevestigd. In 1988 heeft Bastion het eerste hotel (ca. 40 kamers) geopend ten zuiden van het Buikslotermeerplein. De bezettingsgraad is na ruim twee jaar boven verwachting. Inmiddels is in 1990 hotel Galaxy (ca. 280 kamers) gevestigd in het voormalige Ziekenhuis Amsterdam-Noord (ZAN). Als gevolg van deze positieve ervaringen bestaat er momenteel vanuit diverse hotelketens **belangstelling om eventueel hotel-accommodatie** in stadsdeel Noord te realiseren.

Bovendien valt te overwegen om bij een nieuw op te richten multifunctioneel sportcentrum in Noord eveneens een **sporthotel** op te nemen. Dit hotel zal zich met name op speciale doelgroepen kunnen richten (deelnemers aan trainingsstages, meerdaagse opleidingen, vergaderingen en seminars etc.). Daarbij zal echter nagegaan moeten worden of het voor een verantwoorde exploitatie wenselijk is om een bredere doelgroep aan te boren.

7.5 Hoofdpijnen voor het toeristisch beleid

Tot nog toe is er in Amsterdam-Noord nauwelijks aandacht geweest aan de ontwikkeling van een toeristisch beleid. Het toenemende aantal overnachtingen op de camping Vliegenbos en de succesvolle vestiging van twee hotels in Noord en de bestaande belangstelling voor uitbreiding van dit aanbod maken het noodzakelijk om een duidelijk inzicht te verkrijgen in de toekomstige ontwikkelingen binnen de toeristische markt in en rondom Amsterdam. Hierbij zijn de volgende hoofdpijnen te onderkennen:

- **Vergroten van het aandeel voor Amsterdam-Noord in de toeristische overnachtingen binnen Amsterdam als geheel.**

De gunstige ligging van het stadsdeel tussen de Amsterdamse binnenstad en het unieke Hollandse landschap ten noorden van de stad kan daarbij een sterke troef zijn. Ook de bereikbaarheid van Amsterdam-Noord is in de afgelopen jaren aanzienlijk verbeterd en zal nog verder toenemen door de aanleg van een hoogwaardige railverbinding. **In dit kader zal worden gezocht naar een geschikte lokatie voor een tweede (gezins-) camping in Noord.**

- **Ontwikkeling van een toeristisch product.**

Amsterdam-Noord biedt goede mogelijkheden voor een toename van het aantal toeristische overnachtingen in hotels en op de camping. Het is echter tevens duidelijk dat de toeristen hun tijd en geld verder niet of nauwelijks in Amsterdam-Noord besteden, maar vooral naar de binnenstad van Amsterdam gaan. Het is wenselijk om na te gaan in hoeverre binnen het stadsdeel een toeristisch produkt kan worden gecreëerd dat enerzijds toeristen uit Amsterdam een dag over het IJ kan halen en anderzijds de toeristen die in Noord verblijven een interessante dagbesteding kan bieden. De ontwikkeling van toeristisch/-recreatieve functies in de Punt van Noord lijkt daarbij van groot belang. Bovendien zal nagegaan moeten worden in hoeverre een opwaardering van het stadsdeelcentrum kan plaatsvinden door differentiatie van het winkelapparaat en versterking van de culturele en horeca-voorzieningen. Tenslotte dient in overleg met de centrale stad de haalbaarheid van een unieke trekpleister in Amsterdam-Noord onderzocht te worden.

Duidelijk is echter dat het versterken van de toeristische functie van Amsterdam-Noord een samenhangende en sterke impuls vereist. Gezien de daarmee samenhangende investeringen zal een samenhangende en realistische visie ontwikkeld moeten worden op het toeristisch produkt binnen Amsterdam-Noord en de te verwachten spin-off op het maatschappelijk en economisch functioneren. Voor de uiteindelijk te vormen visie zal onder andere advies worden ingewonnen van het Nederlands Bureau voor Toerisme (NBT).

8 Beleidsinstrumenten

8.1 Algemeen

In de voorgaande hoofdstukken is uitgebreid aandacht besteed aan de huidige en te verwachten ontwikkelingen op het terrein van sport, recreatie en toerisme in Amsterdam-Noord. In dit hoofdstuk zullen de beleidsinstrumenten worden beschreven, die kunnen worden aangewend om in te spelen op en sturing te geven aan deze veranderende omstandigheden. De door het stadsdeel aan te wenden instrumenten betreffen vooral organisatie/coördinatie, informatie/voorlichting, onderzoek en financiën.

8.2 Organisatie en coördinatie

De coördinatie en uitvoering van het sportbeleid in Amsterdam-Noord ligt bij de Afdeling Sport en Recreatie (zie bijlage 5). Binnen deze Afdeling zijn vijf afdelingen te onderscheiden, te weten:

- sportparken,
- sporthallen/verenigingsgebouwen,
- activiteiten,
- camping Vliegenbos,
- Floraparkbad.

Daarnaast is in februari 1989 is het **sportservicebureau** ingesteld, dat enerzijds een dienstverlenende taak heeft in de richting van de afdeling Sport en Recreatie en overige organisaties op het terrein van sport en (bewegings-)recreatie in Amsterdam-Noord (aanbodzijde) en anderzijds een service- en voorlichtingstaak heeft in de richting van bewoners en gebruikers (vraagzijde).

Vanuit de Afdeling Sport en Recreatie wordt regelmatig contact onderhouden met de **stedelijke steunfunctie bij de Dienst Stedelijk Beheer** (afdeling Sport en Recreatie). Het gaat hierbij met name om het inschakelen van inhoudelijke ondersteuning door de stedelijke sportconsulenten op specifieke deelterreinen (allochtonen, gehandicapten, ouderen en jeugd), het verwerven van stedelijke subsidies en het gebruikmaken van het stedelijke cursusaanbod voor vrijwilligers in de sport (Kursuscentrale Amsterdam Sportief). Afhankelijk van de toekomstige inrichting van de stedelijke topsportinfrastructuur, zal ook op dit terrein aansluiting worden gezocht met de grootstedelijke organisatie.

Het sportbuurtwerk vervult met name een sleutelpositie met betrekking tot de sportbeoefening op buurt- en wijkniveau. Daarbij wordt in toenemende mate samenwerking gezocht met andere organisaties in de buurt, zoals sportverenigingen, scholen, speeltuinen, jongerencentra, wijkposten bejaarden en dergelijke. De doelstelling van een dergelijke **netwerkvorming** is om te komen tot een laagdrempelig aanbod van buurtgerichte sportactiviteiten, waaraan bewoners zoveel mogelijk op de door hen gewenste wijze kunnen deelnemen dan wel kunnen kennismaken met verschillende vormen van sportbeoefening. Uit stedelijke onderzoek is gebleken dat de sportdeelname in de sociaal-economisch mindere wijken achterblijft bij de stedelijke cijfers en de sportstructuren hier aanmerkelijk verzwakt zijn. Mede vanuit het perspectief van sociale vernieuwing wordt door het sportbuurtwerk dan ook prioriteit gelegd bij de netwerkvorming in de achterstands-

buurten. Daarbij vindt zowel op beleidsmatig als uitvoerend niveau nauwe samenwerking plaats tussen de Afdelingen Sport & Recreatie, Onderwijs en Welzijn.

Teneinde de georganiseerde sport zoveel mogelijk bij de beleidsvoorbereiding en besluitvorming inzake het sportbeleid te betrekken, is conform de voordracht van het Dagelijks Bestuur op 22 maart 1989 door de stadsdeelraad de **werkgroep Sport en Recreatie** ingesteld. Deze werkgroep kan het stadsdeelbestuur gevraagd en ongevraagd adviseren en voorstellen doen over alle zaken, die het sportbeleid in Amsterdam-Noord betreffen. Naast vertegenwoordigers van de georganiseerde sport in Amsterdam-Noord is hierin tevens een vertegenwoordiger van de Amsterdamse Sportraad opgenomen. Hierdoor is de samenhang met ontwikkelingen binnen de georganiseerde sport op stedelijk niveau (i.c. de Amsterdamse afdelingen van landelijke sportorganisaties) gewaarborgd.

In de huidige organisatievorm is de Afdeling Sport en Recreatie goed toegerust om de uitdagingen binnen het sportbeleid in de komende jaren tegemoet te treden.

In tegenstelling tot bijvoorbeeld de grootstedelijke situatie is de coördinatie van het **beleid inzake openluchtrecreatie** niet in haar geheel ondergebracht bij één afdeling, maar verdeeld tussen de Afdeling Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM), de Afdeling Gemeentewerken (Groen en Recreatie) en de Afdeling Sport en Recreatie. Deze verdeling van verantwoordelijkheden sluit aan bij de overige taken en de inhoudelijke deskundigheid van de desbetreffende afdelingen. De **afdeling VROM** (Ruimtelijke Ordening) heeft vooral een taak in het waarborgen en versterken van de ruimtelijke samenhang en structuur. De **afdeling Stadsdeelwerken** (Groen en Recreatie) is verantwoordelijk voor de inrichting en het beheer van openbare ruimten en groenvoorzieningen. De **afdeling Sport en Recreatie** richt zich met name op de ontwikkelingen in het recreatieve gebruik van voorzieningen en de openbare ruimte. Gezien het facetkarakter van het recreatiebeleid is het wenselijk om deze specifieke inbreng van de genoemde afdelingen met betrekking tot het recreatiebeleid ook in de toekomst te waarborgen.

Met betrekking tot de coördinatie van het beleid met betrekking tot openlucht-recreatie kunnen nog de volgende aspecten genoemd worden:

- **Er zal worden nagegaan op welke wijze de belangen van de recreanten en overkoepelende organisaties optimaal tot hun recht kunnen komen.** Daarbij zullen ervaringen die elders in het land zijn opgedaan met vrijetijdsbeleid (Hilversum en Delft) worden meegenomen.
- De portefeuillehouder Sport en Recreatie heeft samen met enkele raadsleden van de commissie VROS, zitting genomen in het **Algemeen Bestuur van het Landschap Waterland**. Op deze manier kunnen de ideeën, die in Amsterdam-Noord leven op een optimale wijze tot hun recht komen. De ambtelijke ondersteuning zal plaatsvinden vanuit de afdeling Sport en Recreatie.
- Aangezien de Amsterdamse prioriteiten inzake de **randstadgroenstructuur (RSGS)** door de gemeente Amsterdam worden gecoördineerd, zal de afdeling VROM in dit kader contact onderhouden met de gemeentelijke Dienst Ruimtelijke Ordening.
- Op het terrein van de waterrecreatie zal in voorkomende gevallen overleg worden gevoerd met het **stedelijk Overlegorgaan Recreatie te Water (ORW)**.

8.3 Voorlichting en informatie

Het **Sportservicebureau** vervult een centrale rol in de voorlichting en informatieverstrekking aan bewoners en gebruikers van sport- en recreatievoorzieningen in Amsterdam-Noord. Momenteel wordt deze taak met name uitgevoerd door het verstrekken van telefonische informatie, het verspreiden van folders en programma's en het verzorgen van een programma tijdens grotere manifestaties. Daarnaast worden vooral in samenwerking met het **sportbuurtwerk** (afdeling Activiteiten) activiteiten opgezet om het maatschappelijke en financiële rendement van de voorzieningen te verhogen. In de komende jaren zal het bereik van potentiële gebruikers verder uitgebreid moeten worden. Het is wenselijk dat voor het sportservicebureau, dat thans gehuisvest is in De Albatros een andere lokatie wordt gevonden.

Naast de **directe informatieverstrekking** aan bewoners en gebruikers dient tevens een relatie tot stand te komen met intermediaire organisaties, zoals het onderwijs, het sociaal-cultureel werk, de wijkposten voor bejaarden en de media. Daarbij kan gedacht worden aan het organiseren van een tentoonstelling en/of videoproduktie, die op lokatie kan worden gepresenteerd.

Het **onderwijs** heeft uiteraard een belangrijke taak in de opvoeding en voorlichting van schoolgaande kinderen. Via innovaties in het bewegingsonderwijs is in de afgelopen jaren steeds meer aandacht gekomen voor het bieden van een hoogwaardige en brede introductie van leerlingen in de buitenschoolse sport- en bewegingscultuur. In het kader van de verlengde schooldag zal binnen het onderwijs meer gelegenheid komen voor vrijetijdsopvoeding van scholieren (natuur, cultuur, sport, muziek etc.). Naast het opdoen van eigen ervaringen kan in dit verband ook op thematische wijze aandacht worden besteed aan diverse aspecten van het vrijetijdsgedrag. Voor het voortgezet onderwijs door de Stichting Recreatie een lessenspakket ontwikkeld, getiteld "Voorbereid op vrije tijd", dat is opgebouwd rond de thema's vrije tijd, ruimtelijke ordening, vervoer en verblijf, natuur en milieu en economie. De Nederlandse Sport Federatie heeft onlangs het "Sportvoorlichtingspakket" (SVP) voor het basisonderwijs gepresenteerd, waarbij informatie over sportbeoefening en diverse takken van sport wordt gegeven.

Naar aanleiding van onderzoeksresultaten over de bekendheid van en deelname aan sportactiviteiten in Amsterdam-Noord zal worden nagegaan worden of **extra voorlichting** gewenst is in de richting van specifieke doelgroepen.

8.4 Onderzoek

Ter ondersteuning van diverse beleidsinitiatieven voor de komende jaren, is het wenselijk dat op een aantal deelterreinen nader onderzoek wordt uitgevoerd, te weten:

- Periodiek onderzoek naar de **sportdeelname en recreatiepatronen** van bewoners in Amsterdam-Noord, alsmede de behoefte aan en het gebruik van de bijbehorende voorzieningen. Hierbij dient een uitsplitsing gemaakt te worden naar specifieke doelgroepen en buurten. Wanneer dergelijke herhalingsonderzoeken door de gemeente Amsterdam wordt uitgevoerd, dient een voldoende vertegenwoordiging (wat betreft omvang en representativiteit) van de bevolking van Amsterdam-Noord in het onderzoek betrokken te worden.

- Onderzoek naar de ontwikkeling van kwaliteitscriteria en de invoering van kwaliteitscontracten met verenigingen/gebruikers, alsmede de toepassing van een **gedifferentieerd tarievenstelsel**.
- Onderzoek naar de lokatie, bouwtechnische opzet en financieringswijze van een **multifunctioneel sportcentrum** en de daarin op te nemen voorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden tot **samenwerking en netwerkontwikkeling op buurtniveau** tussen sportverenigingen, sportbuurtwerk, sociaal-cultureel werk en scholen, alsmede de mogelijkheden voor een optimale spreiding van laagdrempelige sportvoorzieningen over de verschillende wijken.
- Onderzoek naar het **gebruik van openbare voorzieningen** zoals parken en voorzieningen voor water- en oeverrecreatie.
- Onderzoek naar de **recreatieve mogelijkheden en knelpunten** binnen de openbare ruimte in verschillende wijken van Amsterdam-Noord.
- Onderzoek naar de sterke en zwakke kanten van Amsterdam-Noord in het kader van **toeristisch-recreatieve ontwikkeling**. Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek kan besloten worden een toeristisch-recreatief plan van aanpak te ontwikkelen.

8.5 Financiën

Het merendeel van de voorzieningen voor sport en openluchtrecreatie wordt in stand gehouden en geëxploiteerd door het stadsdeel. In bijlage 6 is de begroting van 1992 weergegeven over de posten, die vallen onder de verantwoordelijkheid van de afdeling Sport en Recreatie. Hieronder vallen tevens de exploitatie van de verenigingsgebouwen en de camping. De totale lasten bedragen bijna 16,5 miljoen gulden en de baten een bedrag van circa 5,9 miljoen gulden. Het nadelig saldo van 10,6 miljoen gulden is opgebouwd uit kapitaalslasten van ongeveer 6,5 miljoen gulden en een exploitatietekort van circa 4,1 miljoen gulden. Het nadelig saldo voor onderhoud en beheer van de openbare groenvoorzieningen, speelterreinen en kinderboerderijen bedraagt circa 8,2 miljoen gulden.

Voor de periode 1988-1991 is een **taakstellende bezuiniging** doorgevoerd van

- 1 miljoen gulden met betrekking tot de sportvoorzieningen,
- 1 miljoen gulden met betrekking tot groenvoorzieningen,
- 0,5 miljoen gulden met betrekking tot de verenigingsgebouwen.

Deze bezuinigingen zijn gerealiseerd door vermindering van de uitgaven (vermindering personeelsformatie, verhoging efficiency, afstoten sportvelden) en verhoging van de inkomsten (verhogen van bezettingsgraad, nieuwe activiteiten). Ook voor de komende jaren 1992-1995 zal door het stadsdeel een aanzienlijke bezuinigingsoperatie moeten plaatsvinden van 11,6 miljoen gulden, waarvan 6,6 miljoen gulden wordt vrijgemaakt voor het doorvoeren van nieuw beleid. In deze jaren zal met betrekking tot de sport een bedrag van circa 0,7 miljoen gulden bezuinigd moeten worden en bovendien een inkomstenverhoging van 0,5 miljoen gulden met betrekking tot de huidige en de nieuw aan te leggen camping, naast een verbetering van de exploitatie van de verenigingsgebouwen.

Voor de voorstellen hieromtrent en de uitwerking hiervan wordt verwezen naar de Kadernota 'Meerjarenbegroting 1992-1995'. De financiële uitwerking van de voorstellen, die gedaan zijn in deze nota, laat zich als volgt vertalen:

- Voorstellen met betrekking tot spreiding en optimalisering van sportaccommodaties en overige voorzieningen behoeven geen financiële vertaling doch uitsluitend bestuurlijke aandacht.
- Voorstellen voor investeringen gepaard gaande met kapitaalslasten zijn betrokken bij de in de Kadernota genoemde Meerjareninvesteringsplannen van de afdeling Sport en Recreatie. Het gaat hier met name om accommodaties (bijv. Floraparkbad) en verenigingsgebouwen (zie ook bijlage 7).
- Het voorstel betreffende topsportstimulering is in de kadernota vanaf 1993 vertaald met een structurele prioriteit van fl. 50.000,-. Eenzelfde bedrag wordt verwacht aan bijdragen van het bedrijfsleven.
- Extra inkomsten kunnen verworven worden door een meer commerciële exploitatie van de camping, aanvullende overnachtingsmogelijkheden, verhogen van het dekkingspercentage van verenigingsgebouwen (minimaal 90%) en aanvullende voorstellen, die in de notitie 'Differentiatie Sporttarieven' worden meegenomen. Tegen deze achtergrond wordt een geleidelijke verhoging van de dekkingsgraad van de sportvoorzieningen nagestreefd (zie tabel 9). In dit kader worden tevens de mogelijkheid voor sponsoring door het bedrijfsleven verkend, welke in een aparte notitie 'Sportsponsoring' zal worden voorgelegd.
- Daar waar de kwaliteit van de openbare ruimte extra financiële middelen vereist, wordt verwezen naar de voorstellen in de Kadernota.
- Alle overige voorstellen met betrekking tot nieuw beleid worden geacht in de huidige begrotingsnummers te worden ondergebracht.

9 Actieprogramma

In dit hoofdstuk worden de hoofdlijnen van het beleid op het terrein van Sport, Recreatie en Toerisme, zoals die eerder in deze nota zijn weergegeven, vertaald in een concreet actieprogramma. Aangezien deze beleidsvisie ook als een ontwikkelingskader voor nieuw beleid fungeert, kunnen niet alle aspecten hieruit direct uitgewerkt worden in plannen of maatregelen.

De specifieke actiepunten zijn per jaar gegroepeerd tot aan 1996, waarmee wordt aangesloten bij de uitvoeringstermijn van deze beleidsnota. Uiteraard is de planning voor de verderweg gelegen jaren minder uitgebreid en gedetailleerd dan voor de eerstkomende jaren. Voor een deel is de uitvoering van concrete plannen in de latere jaren afhankelijk van de planvorming en beleidsontwikkeling in de komende jaren. Bovendien kunnen er tegen die tijd allerlei nieuwe ontwikkelingen binnen en buiten het vrijetijdsterrein optreden die bijsturing of ombuiging van het beleid wenselijk of noodzakelijk maken. Dit maakt tevens de noodzaak duidelijk van een **herijking van deze beleidsnota** voor de tweede helft van de jaren negentig.

Tenslotte moet gemeld worden dat de uitvoering van een aantal actiepunten sterk afhankelijk is van besluitvorming op een breder terrein (bijv. Noordelijke IJ-oeveren of Randstadgroenstructuur) of door diverse participanten (bijv. Rijk, provincie, gemeente, bedrijfsleven, particulier initiatief). Dit kan aanleiding geven tot **bijstelling van de programmering van de uitvoering**.

Actiepunten 1992 (lopend jaar):

- Bestuurlijke besluitvorming over de nota's "Kwaliteit Openbare Ruimte", "Speelruimte in Noord" en "Groenbeheer".
- Bestuurlijke besluitvorming over het haalbaarheidsonderzoek Floraparkbad.
- Bestuurlijke besluitvorming over renovatie van de rechtervleugel van het Zonnehuis.
- Starten met uitvoering projecten Sociale Vernieuwing, met name de projecten buurtbeheer, sportstimulering en beroepenoriëntatie via de sport.
- Inventariseren van de mogelijkheden voor topsportontwikkeling.
- Deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling inzake het Landschap Waterland.
- Afronding van het centrale gedeelte van de Waterlandzoom en de groene zones (Buikslotermeerpark, oostelijke waterlandzone en de N.H.-Kanaalzone).
- Realiseren van een nieuwe groenstrook bij Het Rietland.
- Vaststellen van lokaties voor een nieuwe (gezins-)camping en Jeugdland.
- Onderzoek naar de haalbaarheid van een nieuwe jachthaven met passantenplaatsen.

Actiepunten 1993:

- Bestuurlijke besluitvorming over de notities "Differentiatie Sporttarieven" en "Sportsponsoring".
- Periodiek onderzoek naar sportdeelname/-behoeften en recreatiestijlen, alsmede de spreiding en het gebruik van de sport-, recreatie- en groenvoorzieningen.
- Ontwikkelen van een plan van aanpak met betrekking tot de vergroting van de sportdeelname van achterstandsgroepen, alsmede een notitie "Meer Bewegen voor Ouderen (MBvO)".
- Ontwikkelen van buurtgerichte samenwerkingsmodellen tussen sportbuurtwerk, georganiseerde sport, sociaal-cultureel werk, onderwijs en bedrijfsleven.
- Technisch onderzoek en opstellen programma van eisen Floraparkbad (nieuwe stijl).
- Ontwikkelen van een visie op het toeristisch-recreatief product en afhankelijk van de resultaten uitwerken van een toeristisch-recreatief plan van aanpak (TROP).

Actiepunten 1994:

- Afronding fysieke optimalisering van het gebruik van sportvelden.
- Vergroten van de mogelijkheden voor recreatief medegebruik van de openbare ruimte, waarbij prioriteit wordt gegeven aan achterstandsbuurtten.
- Op basis van ervaringen met en resultaten van buurtbeheerexperimenten uitbreiden naar andere wijken.
- Realiseren van een nieuwe (gezins-)camping in Noord.
- Start van de optimalisering van inrichting, onderhoud en beheer van bovenwijkse groenvoorzieningen (Florapark, W.H. Vliegenbos/Het Rietland) o.b.v. gebruikersonderzoek.
- Ontwikkeling van groenvoorzieningen Wilmke- en Kadoelerbreek, Nieuwe Gouwlob, alsmede oeververbindingen zijkanaal I (vanuit Tuindorp-Oostzaan) en de westelijke Waterlandzone.
- Start van de ontwikkeling westelijke Waterlandzoom en recreatieve routestelsel (Noorder-IJ-plas en Zaanlandroute (Waterlandse Zeedijk)).

Actiepunten 1995:

- Start van de ontwikkeling van de oostelijke Waterlandzoom en de groene zones (Schellingwoude, Kinselmeer en IJsselmeerzone).
- Indien haalbaar de ontwikkeling van een nieuwe jachthaven met passantenplaatsen.

Actiepunten 1996:

- Onderzoek naar sportdeelname/-behoeften en recreatiestijlen, alsmede spreiding en gebruik van sport-, recreatie- en groenvoorzieningengebruik (herhalingsonderzoek).
- Start van de ontwikkeling van de 'Punt van Noord'
- Evaluatie van het gevoerde vrijetijdsbeleid.
- Vaststellen van de hoofdlijnen voor het vrijetijdsbeleid tot het jaar 2000.

Literatuur

- Amsterdams Bureau voor Onderzoek en Statistiek: *Gebruikersonderzoek Voorzieningen 1989*, Amsterdam, 1990.
- Amsterdams Bureau voor Onderzoek en Statistiek: *Bevolkingsprojecties voor Amsterdam-Noord in 2000*, Amsterdam, 1990.
- Bureau Economisch Onderzoek: *Toerisme in Amsterdam 1988*, Amsterdam, 1989.
- Bureau Strabo: *Nieuwe jachthavens in Amsterdam-Noord*, Amsterdam, 1989.
- Gemeente Amsterdam: *Amsterdam in cijfers 1989*, Afdeling Bestuursinformatie, 1990.
- Gemeente Amsterdam: *Amsterdam Toeristenstad, kijk op de jaren negentig*, afdeling Economische Zaken, 1989.
- Gemeente Amsterdam: *Behoeftte aan sportaccommodaties te Amsterdam in 2000*, gemeentelijke werkgroep, 1985.
- Gemeente Amsterdam: *Beleidsplan voor de Openluchtrecreatie*, Gemeenteblad 1990, bijlage B.
- Gemeente Amsterdam: *Beleidsplan voor de Sport*, Gemeenteblad 1988, bijlage R.
- Gemeente Amsterdam: *Nota Amsterdamse prioriteiten en de randstadgroenstructuur*, Gemeenteblad 1987, afd. 1, nr. 1017.
- Gemeente Amsterdam: *Optimalisering gebruik Amsterdamse sportvelden*, gemeentelijke werkgroep, 1986.
- Gemeente Amsterdam: *Optimalisering gebruik Amsterdamse sportvelden (tweede fase)*, gemeentelijke werkgroep, 1989.
- Gemeente Amsterdam: *Beleidsnota Randstadgroenstructuur (concept)*, 1992.
- Gemeente Amsterdam: *Beleidsnota Topsport in Amsterdam (concept)*, 1992.
- Heidemij Adviesbureau/Bureau Bakker en Bleeker: *Marktverkenning Noorder IJ-plas*, 1988.
- Heidemij Adviesbureau: *Recreatiebasisplan Waterland*, 1982.
- Ministerie Landbouw, Natuurbeheer en Visserij/Economische Zaken: *Rijksmeerjarenprogramma Openluchtrecreatie en Toerisme 1992-1996*, 's-Gravenhage, 1991.
- Ministeries van Onderwijs en Wetenschappen/Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur: *Geïntegreerd beleid Lichamelijke Opvoeding en Sport*, Rijswijk, 1986.
- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer: *Meerjarenplan stadsvernieuwing 1990-1994*, 's-Gravenhage, 1989.
- Oranjewoud: *Haalbaarheidsonderzoek Multifunctioneel vrijetijdscentrum Floraparkbad*, Almere 1991.
- Provincie Noord-Holland: *Meerjarenprogramma Openluchtrecreatie 1989-1994*, Haarlem, 1989.
- Rijksplanologische Dienst/Stichting Ipso Facto: *Onderzoek naar de vraag naar volkstuinen*, 's-Gravenhage/Houten, 1989.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Basisplan ruimtelijke en economische ontwikkelingen Amsterdam-Noord*, 1987.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Bedrijfsplan 1991*, 1991.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Het Floraparkbad heeft toekomst*, afdeling Sport en Recreatie, 1987.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Het IJ naderbij - Structuurvisie Noordelijke IJ-oever (concept)*, 1991.

- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Kadernota Meerjarenplan 1992 t/m 1995* (inspraaknota), 1991.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Nota Noord in beweging*, afdeling Sport en Recreatie, 1987.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Nota sociale vernieuwing*, Amsterdam, 1990.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Nota van uitgangspunten sport en recreatiebeleid 1987-1990*, afdeling Sport en Recreatie, 1987.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Ontwikkelingen op het gebied van bevolking en wonen in Amsterdam-Noord tussen 1985 en 1990*, afdeling VROM, 1991.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Sociale Vernieuwing projecten 1991*, Amsterdam, 1991.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Verenigingsgebouwen in de jaren '90*, afdeling Sport en Recreatie, 1988.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Vrijtijdscentrum Floraparkbad naar een volgende fase*, afdeling Sport en Recreatie, 1988.
- Stadsdeel Amsterdam-Noord: *Welzijnsbeleid in de jaren negentig*, afdeling Welzijn, 1990.
- Van Dijk, Van Soomeren & Partners: *Beweegredenen voor Amsterdamse ouderen*, Amsterdam, 1992.
- Van Dijk, Van Soomeren & Partners: *Jeugdsport in beweging (deel 1 t/m 4)*, Amsterdam, 1988 (1), 1989 (2 en 3), 1991 (4).
- Van Dijk, Van Soomeren & Partners: *Sportverenigingen in Amsterdam: zwart-wit of kleurrijk*, Amsterdam, 1990.

Bijlagen

Bijlage 1: Leeftijdopbouw en -ontwikkeling in Amsterdam-Noord (per 1 januari 1986 en 1990, alsmede taakstellende variant per 1 januari 1995 en 2000)

Leeftijdsgroepen in jaren	1986		1990		Taakstellende variant			
	abs.	%	abs.	%	1995 abs.	%	2000 abs.	%
Indeling A:								
0-4	3565	4.5	4296	5.4	4495	5.6	4515	5.4
5-9	3623	4.5	3735	4.7	4550	5.6	4737	5.7
10-14	4441	5.6	3651	4.6	4006	5.0	4775	5.8
15-19	6093	7.6	4965	6.2	3966	4.9	4230	5.1
20-24	7076	8.0	6609	8.3	5632	7.0	4530	5.5
25-29	5733	7.2	6972	8.8	7049	8.7	6164	7.4
30-34	5016	6.3	5650	7.1	7463	9.2	7730	9.3
35-39	5820	7.3	5020	6.3	5906	7.3	7766	9.4
40-44	4609	5.8	5645	7.1	5351	6.6	6242	7.5
45-49	4844	6.1	4638	5.8	5906	7.3	5587	6.7
50-54	4958	6.2	4660	5.8	4771	5.9	6061	7.3
55-59	5230	6.6	4816	6.0	4587	5.7	4712	5.7
60-64	4989	6.3	4868	6.1	4506	5.6	4349	5.2
65-69	4303	5.4	4474	5.6	4221	5.2	3952	4.8
70-74	3587	4.5	3540	4.4	3434	4.3	3259	3.9
75-79	2749	3.4	2871	3.6	2360	2.9	2266	2.7
80-84	1762	2.2	1872	2.3	1500	1.9	1202	1.4
85 e.o.	1296	1.6	1388	1.7	1089	1.3	855	1.0
Indeling B:								
0-19	17722	22.2	16647	20.9	17016	21.1	18257	22.0
20-34	17825	22.4	19231	24.1	20144	24.9	18424	22.2
35-49	15273	19.2	15303	19.2	17163	21.2	19595	23.6
50-64	15177	19.0	14344	18.0	13864	17.2	15122	18.2
65 e.o.	13697	17.2	14145	17.8	12594	15.6	11523	13.9
Bevolking	79694	100.0	79670	100.0	80781	100.0	82921	100.0
Woningen	33600		35541		37556		39681	
GWB	2.37		2.24		2.15		2.09	

Bron: Amsterdam, bevolkingsprojecties tot 2000, deel 5, stadsdelen.

Bijlage 2: Voorzieningen in beheer bij de afdeling Sport en Recreatie

Kantoor	Buikslotermeerplein 422	1025 WP	6342411
Sportservice Buro	Meeuwenlaan 26	1021 JJ	6363867
Sportparken			
kantoor	Sportpark De Weeren	1027 BE	6364209
Buiksloterbanne	B. de Coubertinlaan 4	1025 WK	6314055
De Weeren	Volendammerweg 316	1027 EK	6324805
Durgerdam	Durgerdammerdijk 74	1025 CB	02904-627
Elzenhagen	G.J. Scheurleerweg 4	1025 WL	6361522
Kadoelen	Kadoelen no 5	1035 NB	6316813
Melkweg	Meteorenweg 270	1035 RN	6312285
Oostzanerwerf	Oostzanerdijk	1035 EW	6316845
Schellingwoude	Schellingwouderdijk 220	1023 NL	02904-454
Tuindorp Oostzaan	Kometensingel 30	1033 BW	6315324
W.H. Vliegenbos	Nieuwendammerkade	1025 LZ	6361730
Atletiekbaan			
Elzenhagen	G.J. Scheurleerweg 4	1025 WL	6370684
Tennisparken			
Elzenhagen	G.J. Scheurleerweg	1025 WL	6369801
Kadoelen	Kadoelen no 5	1035 NB	6312955
Melkweg	Meteorenweg 270	1035 RN	6333474
Golfbanen			
Waterland	Buikslotermeerdijk 141	1003 HA	6343506
De Weeren	Volendammerweg 316	1027 EK	6324805
Verenigingsgebouwen/ Sporthallen			
De Albatros	Meeuwenlaan 265	1021 JJ	6363876/ 6342884
Het Kompas	Jan Thoméepad 2		6334020
Elzenhagen	J.H. Hisgenpad 1	1025 WK	6371351
De Open Vaart	Hagedoornplein 1b	1031 BV	6328219
De Purmer	Brede Kerkepad 3a	1023 BH	6361882
De Valk	Y-plein 3	1021 LA	6372155
De Weeren	Beemsterstraat	1024 BE	6322756
Het Zonnehuis	Zonneplein 30	1033 EK	6315152
Zwembad			
Floraparkbad	Sneeuwbalweg 5	1032 VS	6368122/ 6329030
Camping			
Het Vliegenbos	Meeuwenlaan 138	1022 AM	6368855
Activiteiten			
	Meeuwenlaan 265	1021 JJ	6363867/ 6342884

Bijlage 3: Sportverenigingen in Amsterdam-Noord

Tak van Sport	Vereniging	Accommodatie
Atletiek	A.T.O.S.	Atl.b.Elzenhagen
Badminton	NAB/Spirit	sp.h. Elzenhagen
Badminton	NAB/Spirit	sp.h. De Weeren
Badminton	NAB/Spirit	sp.z. De Albatros
Badminton	U.V.O.	sp.h. De Weeren
Baseball	Flying Typekeet	sp.c. De Albatros
Baseball	De Meteor	sp.p. Tuindorp-Oostzaan
Baseball	Volewijkers	sp.p. Buiksl. Banne
Baseball	Vriendschap	sp.p. Melkweg
Basketbal	D.W.V.	sp.h. De Weeren
Bergsport	Stilbet	Floraparkbad
Biljarten	Boven 't IJ	
Biljarten	De Albatros	sp.c. De Albatros
Biljarten	Kadoelen	De Garage
Body Build.	Grizzly Gym	Sportschool
Body Build.	Budo-Fit	Sportschool, Meerpad 10 Tjalkstraat 17
Bowling	Noord	Bowling Noord
Bridge	Elzenhagen	sp.p. Elzenhagen
Bridge	Nieuwendam	De Duinpan
Dammen	D.V.N.	De Rietwijker
Gehandicaptensport:		
- Dammen	D.V.N.	De Rietwijker
- Gymnastiek	Tonido	IJpleinschool
- Jeu de Boules	De Meteor	sp.p. De Meteor
- Kanovaren	Kanover. Viking	Tennispl. Kadoelen
- Tennis	Kadoelen	Tennispl. Kadoelen
Golf	Amsterdam Noord	sp.p. De Weeren
Golf	Waterlandse	Waterland
Handbal	Oriënt	sp.p. De Weeren
Handbal	Schellingwoude	sp.p. Schellingwoude
Handbal	T.O.B.	sp.p. Melkweg
Handbal	Tonido	sp.p. De Weeren
Handbal	Volewijkers	sp.p. Buiksl. Banne
Handbal	Vriendschap	sp.p. Melkweg
Hockey	F.I.T.	sp.p. Kadoelen
Jeu de Boules	A.B.C.	
Jeu de Boules	De Meteor	sp.p. Td. Oostzaan
Jeu de Boules	Nieuwendam	Nieuwendam
Judo	Budo-Fit	Budo-Fit, Meerpad 10 en Tjalkstraat 17
Judo	Nieuwendam	Nieuwendam
Kanosport	Viking	Nissenhut/Loodsen, Vikingpad
Karate	Budo-Fit	Budo-Fit, Meerpad 10 Tjalkstraat 17
Karate	Bulldog	Nieuwendam

Tak van Sport	Vereniging	Accommodatie
Karate	Nieuwendam	Nieuwendam
Karate	Ortigia	Noord
Korfbal	Archipel	sp.p. De Weeren
Korfbal	K.C.N.	Vliegenbos
Korfbal	V & V	sp.p. Melkweg
Krachtsport	S.S.S.	Albatros
Onderwatersport	Amsterdam	Floraparkbad
Onderwatersport	Fl. Duikers	Floraparkbad
Paardrijden	Zunderdorp	Manege
Schaatsen	Amsterdam Noord	Natuurijsbaan
Schaatsen	Holysloot	Natuurijsbaan
Schaatsen	Schellingwoude	Natuurijsbaan
Schaatsen	Zunderdorp	Natuurijsbaan
Schaken	Nieuwendam	De Purmer
Schaken	T.O.Z.	Bej.fl. Molenwijk
Schaken	V.K.V.C.	Caritas
Schietsport	C.O.M.-N.H.	Schietbaan, Papaverweg 14a
Schietsport	Colt.45	Schietbaan, Papaverweg 14a
Schietsport	Parabellum	Schietbaan, Grasweg
Schietsport	Shooting '82	Schietbaan, Papaverweg 14
Squash	Squash Up	Floraweg 198
Tafeltennis	D.W.V.	Kantine Machinefab.
Tennis	Elzenhagen	sp.p. Elzenhagen
Tennis	Kadoelen	sp.p. Kadoelen
Tennis	T.O.B.	sp.p. Melkweg
Touwtrekken	Watergang	
Turnen	K.D.O.	Div. Scholen
Turnen	Rood-Wit	IJpleinschool
Turnen	Tonido	Div. Scholen
Turnen	V.D.O.	Scholengem. Noord
Turnen	Veerkracht	Div. Scholen
Turnen	Vriendschap	Div. Scholen
Voetbal	A.C.S.	sp.p. Buiksl. Banne
Voetbal	A.G.B.	sp.p. Buiksl. Banne
Voetbal	Chabab	sp.p. Kadoelen
Voetbal	D.R.C.	sp.p. Durgerdam
Voetbal	D.W.V.	sp.p. Elzenhagen
Voetbal	F.N.C.	sp.p. Kadoelen
Voetbal	H.B.O.K.	sp.p. Termietengouw
Voetbal	K.M.V.Z.	sp.p. Elzenhagen
Voetbal	De Meteor	sp.p. Tuindorp Oostzaan
Voetbal	Nec '75	sp.p. De Weeren
Voetbal	Orion '86	sp.p. Elzenhagen
Voetbal	O.S.V.	sp.p. Oostzanerwerf
Voetbal	O.Z.K.	sp.p. De Weeren
Voetbal	Oriënt	sp.p. De Weeren
Voetbal	Real Sranang	sp.p. Melkweg
Voetbal	Rood Wit/A	sp.p. De Weeren

Tak van Sport	Vereniging	Accommodatie
Voetbal	Schellingwoude	sp.p. Schellingwoude
Voetbal	Sporting Noord	sp.p. Oostzanerwerf
Voetbal	T.O.B.	sp.p. Melkweg
Voetbal	Volewijkers	sp.p. Buiksl. Banne
Voetbal	W.O.L. '33	sp.p. De Weeren
Voetbal	Y Boys	sp.p. De Weeren
Volleybal	Vono	sp.p. Elzenhagen
Wandelen	Archipel	
Watersport	Aeolus	Motorkade 15
Watersport	D & S	Sixhaven
Watersport	Doordrijvers	Motorkade
Watersport	Helling Ouwe	Motorkade
Watersport	Waterkering	Jachthaven
Watersport	Het Die	Poppendamergouw
Watersport	Wv. Durgerdam	Uitdammerdijk 14
Watersport	Het Jacht	Zijkanaal K
Watersport	De Watergeuzen	Durgerdammerdijk
Watersport	De Zuiderzee	Durgerdammerdijk
Watersport	Schellingwoude	IJ-dijk
Watersport	Het Y	Jachthaven
Wielrennen	Ulysses	De Weeren
Zaalvoetbal	D.R.C.	sp.p. Durgerdam
Zaalvoetbal	K.M.V.Z.	sp.p. Elzenhagen
Zaalvoetbal	Meteoor Boys	
Zaalvoetbal	Nec '75	sp.p. De Weeren
Zaalvoetbal	Orion '86	sp.p. Elzenhagen
Zaalvoetbal	Schellingwoude	sp.p. Schellingwoude
Zaalvoetbal	't Sluisje	
Zaalvoetbal	Toy Shop	
Zaalvoetbal	W.E.A.	
Zaalvoetbal	W.O.L. '33	
Zaalvoetbal	Y Boys	sp.h. De Weeren
Zwemmen	A.D.S.V.	Floraparkbad
Zwemmen	A.R.B.	Floraparkbad
Zwemmen	K.A.Z. 1870	Floraparkbad
Zwemmen	Saltor	Floraparkbad
Zwemmen	Shell	Floraparkbad
Zwemmen	Watervriend.	Floraparkbad
Zwemmen	Het Y	Floraparkbad
Zwemmen	Z.N.A.	Floraparkbad

**Bijlage 5: Formatieontwikkeling van afdeling sport en recreatie over periode '87 t/m '95
a.g.v. personele bezuinigingen en areaaluitbreidingen**

Indeling	'87	'88	'89	'90	'91	'92	'93	'94	'95
Leiding	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Administratie (staf, bedrijfsbureau, sportservice)	4,55	4,55	4,55	4,79	4,79	4,79	4,79	4,79	4,79
Sportparken	37,50	34,00	34,00	32,50a	32,00	29,50b	27,50	25,50	23,33
Sporthallen/Verenigingsgebouwen	17,75	15,75	14,75	13,75	14,00c	14,00	14,00	14,00	14,00
Floraparkbad	32,20	32,20	25,68	25,68	25,68	24,68	23,68	22,68	22,06
Activiteiten	3,81	3,81	4,71	4,71	4,71	4,71	4,71	4,71	4,71
Camping	1,50	1,50	1,63	2,63	2,63	2,63	2,63	2,63	4,63d
Reserve	2,15	1,25	0,45	0,21	-	-	-	-	-
Totaal	100,56	94,06	86,77	85,27	84,81	81,31	78,31	75,31	74,52

Index:

- a = + Onderhoud golfbaan; 9-holes
- b = + Onderhoud golfbaan; nu 18-holes
- c = + Open Vaart; 1,25 formatie
- d = Uitbreiding tweede camping

Bijlage 6: Begroting 1992 van de afdeling Sport en Recreatie (bedragen x f 1.000,-)

	Uitgaven				Inkomsten							
	kap.lst.	personeel	overige kosten	subs.	totaal	huur/p	activit.	overig	totaal	uitg. %	uitg. % ex.kpl.	bezoek 1990
Verenigingsgebouwen	592	667	719		1.978	1.040	383	353	1.778	90	128	150
Floraparkbad	2.273	2.236	857		5.366	862	561	249	1.672	31	54	400
Sporthallen	328	495	229		1.052	168	51	19	238	23	33	100
Sportparken	3.270	2.129	841		6.240	956	162	315	1.473	24	50	800
Activiteiten		262	84		346		86		86	25	25	35
Subsidies				76	76							
Sport Algemeen		793			793							
Camping Vliegenbos	126	270	152		548	496		161	657	120	156	125
Totaal	6.589	6.852	2.882	76	16.399	3.522	1.243	1.097	5.904	36	60	1.610

Bijlage 7A: Gewenste investeringen (bedragen x f 1.000,-)

			'92	'93	'94	'95	Totaal
1.	Floraparkbad (bouwkundig + techniek; zie haalbaarheids-onderzoek)	(V)	1.000	1.000	1.000	1.000	4.000
2.	Tennisbanen sportpark De Weeren (aanleg)	(U)	300				300
3.	Zonnehuis; renovatie i.v.m. veiligheid, technische verbeteringen optimaal gebruik	(V)	1.000	1.000			2.000
4.	De Albatros;						
	a. betonrot + voorgevel	(V)	150				150
	b. vernieuwen dakbedekking	(V)		150			150
5.	Sporthal Elzenhagen: - vloer	(V)		250			250
6.	Sporthal De Weeren:						
	a. dak	(V)			150		
	b. vloer	(V)			200		350
7.	Multifunctionele buurtvoorzieningen (2x)	(U)			1.000	1.000	2.000
	Totaal		2.450	2.400	2.350	2.000	9.200

Bijlage 7B: Kapitaalslasten investeringen bij een rentepercentage van 8,5% (bedragen x f 1.000,-)

			'92	'93	'94	'95	Totaal
ad.1.	(afschrijving 15 jaar)		151,75	151,75	151,75	151,75	607,00
ad.2	(afschrijving 15 jaar)		45,50				45,50
ad.3	(afschrijving 20 jaar)		135,00	135,00			270,00
ad.4	a. (afschrijving 10 jaar)		27,75				27,75
	b. (afschrijving 10 jaar)			27,75			27,75
ad.5	(afschrijving 15 jaar)			37,92			37,92
ad.6	a. (afschrijving 10 jaar)				27,75		27,75
	b. (afschrijving 15 jaar)				30,33		30,33
ad.7	(afschrijving 20 jaar)				135,00	135,00	270,00
	Totalen		360,00	352,42	344,83	286,75	1.344,00

Bijlage 8: Meerjarig kostenoverzicht voor het Landschap Waterland voortvloeiend uit het Actieprogramma (excl. LI) van het Recreatiebasisplan Waterland, alsmede het aandeel van Amsterdam-Noord (bedragen x f 1.000,-)

Jaar	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	volgende jaren
Algemene kosten											
- Personeel	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	
- Apparaatkosten	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	
- Inspraak	10	10	10	10	10	10	10	10	10	—	
- Adm. + account.kosten	5	10	15	20	20	20	20	20	20	20	
- Promotie/voorlichting en educatie	10	25	50	75	100	50	25	25	25	25	
- Adviseurs	100	75	50	50	50	25	25	25	25	25	
- Diversen	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	
Sub-totaal Algemene kosten	160	155	160	190	215	140	115	115	115	105	105
Kapitaalslasten (cumulatief)	2	5	32	69	105	141	177	207	238	267	267
Beheerlasten (cumulatief)				30	110	190	270	342	452	562	674
Sub-totaal lasten	162	160	192	289	430	471	562	664	805	934	1.046
Diversen + afronding	3	5	8	21	30	9	18	6	5	26	4
Totaal	165	165	200	310	460	480	580	670	810	960	1.050
Aandeel Noord			± 31	± 45							max. ± 130 (a)

(a) = Jaarlijks aan te passen aan prijsindexcijfers